

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԱՋԾ-Ի ՄԻՋԵՎ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆ 2010-2015 ԹԹ. ՀԱՄԱՐ

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը և ՄԱՋԾ-ի հայաստանյան գրասենյակը փոխհամաձայնության են եկել սույն փաստաթղթի բովանդակության և համագործակցության ծրագրի իրականացման հետ կապված իրենց Պարտավորությունների շուրջ:

Հետանում լինելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և ՄԱՋԾ-ի կողմից սատարվող Հազարամյակի զարգացման նպատակների և ՄԱԿ-ի կոնվենցիաների ու զագաթնաժողովների որոշումների իրականացմանն ուղղված փոխհամաձայնությանն ու համագործակցությանը,

Հիմք ընդունելով 2005-2009 թթ. նախորդ Համագործակցության ծրագրի իրականացման ընթացքում ձեռքբերված փորձը և առաջընթացը,

Մեկնարկելով համագործակցության 2010-ից 2015 թ. ընկած նոր փուլը՝

հայտարարում են, որ նշված Պարտավորությունները կիրականացվեն սերտ համագործակցության շրջանակներում և համաձայնում են ներհիշակալի շուրջ:

ՄԱՍ I ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԻՄՔԸ

ՄԱՋԾ-ի կողմից Հայաստանին սրամադրվող օգնությունը կարգավորելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը (այսուհետև՝ կառավարություն) և ՄԱԿ-ի Չարգացման ծրագիրը (այսուհետև՝ ՄԱՋԾ) 1995 թ. մարտի 8-ին կնքեցին Օժանդակության հիմնական սահմանադրությունը (ՕՀՄՅ): Ըստ նշված համաձայնագրի I-ին հոդվածի 2-րդ կետի՝ ՄԱՋԾ-ի օժանդակությունը սրամադրվում է կառավարությանը և ընդունվում ՄԱՋԾ-ի իրավասու մարմինների գործող բանաձևերին և որոշումներին համադաստիսան և ղայմանավորված է ՄԱՋԾ-ի սրամադրության շակ անհրաժեշտ դրամական միջոցների առկայությամբ:

Մասնավորապես 2005թ. հունվարի 28-ին ընդունված 2005/1 որոշմամբ ՄԱՋԾ-ի Գործադիր խորհուրդը հաստատել է նոր ֆինանսական կանոնակարգը, ինչպես նաև «կասարում» և «իրագործում» եզրույթների նոր սահմանումները՝ հնարավորություն սալով ՄԱՋԾ-ին լիովին իրագործել ՄԱԿ-ի զարգացման խմբի ղարգեցման և ներդառնակեցման նախաձեռնությունից բխող Համագործակցության ծրագրի նոր ընթացակարգերը: Նշված որոշման լույսի ներքո սույն Համագործակցության ծրագրի գործողությունների ղլանը (ՀԾԳՊ) և դրա մաս կազմող ու կից ներկայացվող սարեկան աշխատանքային ղլանը միասին վերցրած հայեցակարգային փաստաթուղթ են հանդիսանում ՕՀՄՅ-ի շրջանակներում:

ՄԱՍ II ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԹՅՈՒՆ

2.1 Հայաստանի սնեսական փաղափականությունը ձևավորվել է 1990-ական թվականների կեսերին՝ շուկայական բարեփոխումների և մակրոսնեսական կայունության ղայմաններում: Այս «առաջին սերնդի» բարեփոխումների շնորհիվ 2001-2007 թթ. սարեկան սնեսական աճի միջին ցուցանիշը կազմել է 12 տոկոս: Այնուհանդերձ, արտահանման ոլորտների սղության ղայմաններում սնեսական աճի շրջանակը շարունակում է սահմանափակ մնալ: Փոքր և միջին ձեռնարկությունների համար առանձնակի խոչընդոտ են հանդիսանում գործարար միջավայրում առկա թերությունները: Տնեսության մեջ բավարար չափով չեն գործածվում գիտության և նորարարության ձեռքբերումները: Աղիտության հաղթահարման ծրագրերը հիմնականում իրականացվում են կառավարության և մասնավոր անձանց դրամական փոխանցումների հաշվին: Արդյունքում աշխատուժի մեկ հինգերորդ մասը գործազուրկ է, ընդ որում գործազրկության ցուցանիշը հասկաղես բարձր է

հանրադասության մարզերում, որտեղ դեռևս ակնհայտ է սննեսական անհավասարության խնդիրը: 2007 թվականին մեկ շնչի հաշվով եկամուտն ընդհանուր առմամբ կազմել է 2100 ԱՄՆ դոլար:

2.2 Սոցիալադասության խնդիրն անհավասարության և աղքատության զոհ են դառնում: Առավել խոցելի են փոքր ու միջին աղքատների բնակիչները, ովքեր այլ սոցիալական խմբերի համեմատ ավելի դանդաղ են հաղթահարում աղքատությունը: Առավել խոցելի տարիքային խումբը կազմում են հինգ տարեկան չլրացած երեխաները, որոնց 5,6 տոկոսը նվազագույն էներգետիկ արժեք ունեցող սնունդ չի ստանում: Աղքատությունը շատ դանդաղ է հաղթահարվում այս տարիքային խմբում: Վերջերս արձանագրված սննեսական աճից առանձնապես չեն շահել նաև տարեցները, արագացած ախտահարումները և փախստականները, ովքեր հաճախ չեն կարող օգտվել հիմնական սոցիալական ծառայություններից:

2.3 Գործազրկության բարձր մակարդակը և սննեսական աճի արդյունքների անհավասար բաշխումը հանրության դժգոհության դասձառ են դարձել, սակայն այս հարցում մեղքի իրենց բաժինն ունեն նաև կառավարման ոլորտում իրենց գրեթե բացակայությունը: Համառոտաբար թանկ «կառավարման միջավայր» ցուցանիշով Հայաստանի կառավարման համակարգում նկատվել է ընդհանուր բարելավում: Սակայն կառավարության հավերժականության, օրենքի գերակայության, կոռուպցիայի մակարդակի և մամուլի ազատության գծով ցուցանիշներն ամենևին էլ դրական չեն: Հայաստանի կայուն զարգացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ է ձեռնարկել կոռուպցիայի նվազեցմանը, ղեկավարության ծառայությունների բարելավմանը և մարդու իրավունքների ու ազատության իրավունքների նկատմամբ հարգանքի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ:

2.4 Տեղումների նվազման, ջրմասիճանի բարձրացման և կանխատեսվող ավելի վսանգավոր իրավիճակների դաժանմունքում Հայաստանը շատ խոցելի դիրքում է հայտնվում կլիմայի փոփոխության ռիսկերից: Տնտեսական գործունեության աճն արդեն իսկ բացասական ազդեցության է գործել բնական տարածքների վրա: Հայաստանի առջև մարտահրավերներ են ծառայել կառավարող իրավիճակի ռեսուրսների դաժանմունքային և կենսաբազմազանության դաժանմունքային հետ: Օրենքների թերի կիրառման հետևանքով շարունակվում են անտառահատումները և աղբի փայտամշակման գործընթացները: Թափոնների ոչ դաժան կառավարումը վսանգ է ներկայացնում բնակչության առողջության և շրջակա միջավայրի համար: Մտադրություն է առաջացնում նաև Մեծամորի ատոմակայանում ռադիոակտիվ թափոնների խնդիրը, եթե հաշվի առնենք դրա գործունեությունը դադարեցնելու հավանականությունը և նոր ատոմակայան կառուցելու ծրագրերը: Տնտեսական աճը դաժանում է ջրային տարածքների ավելացում, իսկ կլիմայի փոփոխության հետևանքով դրանք նվազում են, ուստի ջրային տարածքների արդյունավետ կառավարումն ունի կենսական նշանակություն: Կլիմայի անկայունության դաժանմունքում ավելի հրատապ է դառնում աղետների դիմակայելու նախադասարանական միջոցառումներ մշակելու համար ներդրումներ անելու անհրաժեշտությունը՝ խոցելիությունը նվազեցնելու և նոր դաժանմունքներ հարմարեցնելու համար:

2.5 Վերոնշյալ հիմնախնդիրները լուծելու նպատակով կառավարությունը լրամշակել է 2003 թվականին ընդունված Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը (ԱՀՈԾ): ԱՀՈԾ-2 անվան ճակ հայտնի 2008 թվականին ընդունված նոր Կայուն սննեսական զարգացման ծրագիրը հետադարձ է հիմնադրադասարանական միջոցառումներ նպատակահարմարացնելու համար:

(ա) մրցակցության, նորարարության, բոլորի համար հավասար հնարավորություններ ապահովելու և եկամտի տարբերությունները վերացնելու միջոցով կայուն սննեսական աճի ապահովում:

(բ) Պետական կառավարման արդյունավետ համակարգի մշակում և կոռուպցիայի դեմ դաժան ռազմավարության դաժանում:

(գ) Կրթության որակը բարձրացնելու և սոցիալադասության անապահով խմբերի համար կրթությունն ավելի մատչելի դարձնելու նպատակով կրթության և գիտության զարգացում՝ հասուկ ուժադրություն դարձնելով բարձրագույն, մասնագիտական և նախադրողական կրթությանը: 2012 թվականին կրթության ոլորտի ծախսերի համար հասկացված գումարը ղեկ է կազմի ՀՆԱ-ի 3,5 տոկոսը:

(դ) Տարածքային կառավարման համակարգի հիմնավոր վերափոխման և համայնքային բյուջեների մեծացման ու ղեկավարության հասանելիության միջոցով մարզերի հավասար զարգացման ստեղծում:

(ե) Սոցիալական տարածքային համակարգի ամրադրում, առողջապահության ծախսերի ավելացմանը և կենսաբազմազանության բարձրացմանն ուղղված սոցիալական ծրագրերի շրջանակի ընդլայնում: 2012 թվականին սոցիալական տարածքային ոլորտի ծախսերի համար հասկացված գումարը ղեկ է կազմի ՀՆԱ-ի 6,2 տոկոսը, իսկ առողջապահության ոլորտի ծախսերի համար հասկացված գումարը՝ 2,2 տոկոսը:

ՄԱՍ III ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԶԱՂՎԱԾ ԴԱՍԵՐԸ

3.1 Նախորդ Համագործակցության ծրագրի իրականացման ժամանակ փոխնախարարների մակարդակով Ծրագրային փաթեթի ազգային ճնշումների ինստիտուտի հիմնումը, որին վստահված էր ՄԱԶԾ նախագծերի և ծրագրերի ընդհանուր ուղղորդումը և համակարգումը, առաջացրեց ավելի մեծ դաստիարակություն հեստատուս լինել ՄԱԶԾ-ի ծրագրերին: Հնարավորինս բարձր մակարդակով նշված գործառնությունների բաժնունը երաշխավորում է ազգային զարգացման առաջնային նպատակների և ռազմավարությունների հետ դրանց համատեղելիությունը: Նախադաստիարակական աշխատանք է սարվել ծրագրերի իրականացման և ռեսուրսների օգտագործման ոլորտում մասնատուս միջ խուսափելու համար, իսկ ծրագիրն ուղղված է եղել սվյալ ժամանակահատվածում զարգացման երկու առաջնային նպատակների կայունության ու ազդեցության ադահովմանը, ասել է թե՛ ադահովել մարդկանց ներգրավումը և հաղթահարել անհավասարությունները:

2010-2015 թթ. անհրաժեշտ կլինի շարունակել աշխատանքը՝ զարգացման ծրագրման և որոշումների կայացման անբողջ գործընթացում կլինայի փոփոխության նշանավող մարտահրավերը և գեներեային խնդիրները կարևորելու ռազմավարությունը շարունակելու համար: Մարդու իրավունքների սատարումը և Մարդու իրավունքների դաստիարակի ինստիտուտի ամրադնդմանն ուղղված ջանքերը հաջողությամբ են դասակվել և կայուն հիմք են դրել հաջող ժամանակահատվածում իրագործվելիք ՄԱԶԾ-ի բողջ ծրագրերում մարդու իրավունքների դաստիարակության վրա հիմնված մոտեցում ներմուծելու համար:

3.2 *Ժողովրդավարական կառավարում:* Այս ոլորտում ՄԱԶԾ-ի օժանդակության կիզակետում էր մարդու իրավունքների դաստիարակությունն ու սատարումը, ներառյալ՝ թրաֆիֆնդի, թմրամիջոցների ադորինի շրջանառության և կոռուպցիայի դեմ դայարը: Մարդու իրավունքների դաստիարակի ինստիտուտի ինստիտուտի կարողությունն ամրադնդվել է, և հիմնադրվել է հանդուրժողականության կենտրոն: Մարդու իրավունքներին և մարդու իրավունքների, ներառյալ հանդուրժողականության դասավանդմանը նվիրված հեսագոտությունների ու ելակետային ուսումնատարությունների ադյունում սարբեր մակարդակներում հայտնաբերվել են թերություններ: Պատշաճ ինստիտուտի կառավարման միջոցներ ադահովելու նպատակով Թրաֆիֆնդի դեմ դայարի գործողությունների երկրող սերնդի ազգային ծրագրում ներկայացվել են ինստիտուտի հիմքերը, գործող ռազմավարությունները և կարողությունները գնահատելու հանձնարարականներ, և կատարելագործվել ու ներդաստիարակվել է թմրամիջոցներին վերաբերող օրենսդրությունը: Թեև սվյալ ոլորտում նկատելի առաջընթաց է արձանագրվել, սակայն թրաֆիֆնդի զոհերի խարանումը դեռևս շարունակվում է:

Ի սատարումն Կոռուպցիայի դեմ դայարի մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի կենսագործման՝ անցկացվել է նշված կոնվենցիայում արձարծված դաստիարակների և ազգային օրենսդրության ու ընթացակարգերի համատեղելիությանը նվիրված սարբերությունների վերլուծություն: Նշված սարբերությունների վերլուծության ադյունում մշակված հանձնարարականները ներկայացվել են հակակոռուպցիոն ազգային ռազմավարության և հայեցակարգային փաստաթղթերում ընդգրկվելու համար:

3.3 *Սոցիալ-նսեսական կառավարում:* Տվյալ ոլորտում ծավալած գործունեությունը որոշ հատվածներում համակարգային, ինստիտուտի կառավարման և վարչային փոփոխությունների է հանգեցրել: Ազգային ռազմավարություններում, ներառյալ՝ ԱՀԻԾ-2 ռազմավարությունը ներկայացվել և ընդգրկվել է մարդկային զարգացման գաղափարը: Պետական մակարդակով որոշումների կայացման գործընթացի հետ ուղղահայաց կադեր դաստիարակող հանդերձ՝ մարդկային զարգացման գաղափարը հիմնականում շեշտարում է տեղական մակարդակը:

Տեղական ինքնակառավարումը և տեղական մակարդակով նսեսական զարգացումն առավել մեծ հավանականությամբ կարող են բերել ադաստիարակող նվազեցմանը և մարդերում անհավասարության հիմնատարի լուծմանը, ինչդեհ նաև բարձրացնել փաղափաղների ներգրավվածության ու մասնակցության ասիձանը:

Արեստավարժ, դաստիարակված և օրենքի տեսակետից դաստիարակված համայնային ծառայողների ինստիտուտի կազմավորման նպատակով համայնային ծառայության համակարգի ներմուծումը նպատակ է համայնումներում հիմնական ծառայությունների մատուցման բարելավմանը: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների մակարդակով ռազմավարության մշակման և կատարողական բողջի դաստիարակող համակարգի ներդրումն ադյունավետ ելակետ և միջոց է ադահովել ընտրվի իշխանությունների՝ դաստիարակող ու մոնիթորինգի կարողությունները զարգացնելու, ինչդեհ նաև հանրային ծառայության մատուցման թափանցիկությունը և հատկեցվողականությունը երաշխավորելու համար: Միասնական համայնային մոդելների կիրառմամբ ՄԱԶԾ-ն 150-ից ավելի գողղական և փաղափաղի համայնումներում աջակցել է սոցիալական և նսեսական ենթակառույցների վերակազմմանը և կայուն եկամուտների գողացմանը: Բիզնեսի ոլորտում որակյալ ծառայություններ ադահովելու, ֆինանսավորման նորարար մեյսանիզմներ ներմուծելու և կարողու-

թյուններ զարգացնելու միջոցով՝ ՄԱԶԾ-ն աջակցել է փոփոխության միջոցով ձեռնարկությունների (ՓՄՁ) զարգացմանը: Պետական և մասնավոր հասկանքների գործընկերության միջոցով սրամադրվող ներդրումներն ուղղված էին համայնքներում մասնակցող հանրային ծառայությունների բարելավմանը: ՄԱԶԾ-ն աշխատել է նաև սփյուռքահայ գործընկերների հետ՝ եկամուտների գոյացման նորարար ծրագրեր ներկայացնելու և սոցիալական ու սննեսական ենթակառուցվածքները վերականգնելու նպատակով:

3.4 *Բնադրական կառավարում:* Կայուն զարգացման միջոցառումների կենսագործունը երաշխավորելու նպատակով բնադրականության ոլորտում ՄԱԶԾ-ի կողմից իրականացվող գործունեությունը նպաստել է Երզնկա միջավայրի սնորհման մեխանիզմների ամրապնդման համար կանոնավոր ենթակառուցվածքների մշակմանը: Հայեցակարգային փաստաթղթերի, վերլուծական ուսումնասիրությունների, հանձնարարականների և փորձնական միջոցառումների մշակումն ու իրականացումը հետադարձ էր հետևյալ նպատակները՝ ա) էներգիայի արդյունավետ օգտագործմանը նպաստելու համար օրենսդրական համակարգի բարելավում, բ) վերականգնվող էներգիայի օգտագործման նոր տեխնոլոգիաների ներմուծում, գ) համայնքային ջեռուցման և ջրի մատակարարման ծառայությունների համակարգերի վերականգնում, դ) համաշխարհային կլիմայի փոփոխությանը վերաբերող փաստաթղթերով սահմանափակ շահագործումները կասարելու համար ազգային կարողությունների բարձրացում և ե) խոցելի ոլորտների համար կլիմայի փոփոխության հետևանքով նոր թայմաններին հարմարվելու ծրագրերի մշակում, ինչպես նաև ազգային զարգացման ծրագրերում կլիմայի փոփոխությանն արձագանքելու դասընթացի կարևորում: ՄԱԶԾ-ն օգնել է կառավարությանը վերանայել և արդիականացնել ազգային բնադրական ֆաղափականությունը, որն ազգային ռազմավարություններում և ծրագրերում կայուն զարգացման գաղափարը ներմուծելու հետ մեկտեղ հիմք է ծառայում ավելի լայնածավալ ֆաղափականության կամ ծրագրի մշակման և Հազարամյակի զարգացման նպատակների (ՀՁՆ) ձեռքբերումների ու Աղբահարության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի (ԱՀՌԾ) նպատակները կարևորելու համար: Բնադրական ազգային ծրագրի գործողությունների լայնում միախառնվում են բնադրական հիմնախնդիրները և առողջադասության, արդյունաբերության, կրթության, գյուղատնտեսության և այլ բնագավառներում առկա ոլորտային մասնախմբերը: Ավելի մեծ առողջադասության, էկոհամակարգի և սննտության առաջ ծառայած իրական սղառնալիքները նվազեցնելու նպատակով մշակվել և իրագործվել է փորձնական համայնքների՝ տեղական բնադրական խնդիրները լուծելու կարողությունների ամրապնդմանն ուղղված տեղական մշակութային բնադրական ծրագրի գործողությունների լայնում:

3.5 *Բազմակողմանի համագործակցություն:* ՄԱԶԾ-ն նպաստել է մի շարք ոլորտների բազմակողմանի զարգացմանը.

ա) ՄԱԶԾ-ն աշխատել է գործընկերների հետ ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման ծրագրի Երզնկային արձագանքներին նպաստելու համար: Ներմուծվել են օրենսդրական և ֆաղափական ենթակառուցվածքներ, ֆրեակասարողական հաստատություններում, ուսկանության բաժիններում և բանակում ստեղծվել է ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման համակարգ, և ռիսկային խմբերն ակտիվորեն մասնակցել են ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումներին: ՄԱԶԾ-ն օգնել է ԱՀՌԾ-ն ընդունելու գործընթացից ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի մասին հանրության իրազեկվածությունը բարձրացնելու և այս կարևոր ռազմավարական հայեցակարգային փաստաթղթում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելումը կարևորելու համար:

բ) Աղետներին նախադասարասվելու և ռիսկերը հաղթահարելու գործում իշխանությունների կարողությունների համակարգը բարելավելու նպատակով՝ ՄԱԶԾ-ն արակարգ իրավիճակների կառավարման Երզնկային մեկնարկել է իշխանությունների կարողությունների զարգացման ծրագիրը: ՄԱԶԾ-ն Արարատի մարզում փորձարկել է Տեղական մակարդակով ռիսկերի կառավարմանն ուղեցույցը և ամրապնդել Հայաստանի փրկարար ծառայության տեղեկատվություն կառավարման կարողությունը: Ազգային մակարդակով ՄԱԶԾ-ն նպաստել է աղետների ռիսկի նվազեցման վերաբերյալ հանրության իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների անցկացմանը, աջակցել աղետները կանխելու մշակույթի ներմուծմանը և կարևորել այլ բնագավառների զարգացման Երզնկային աղետների ռիսկի նվազեցման հարցը: Աղետների կառավարման թիմ ղեկավարելու և միջգերատեսչական մակարդակով արակարգ իրավիճակների կառավարման լայնում ադապտվելու միջոցով ՄԱԶԾ-ն նաև նպաստել է ՄԱԿ-ի Համագործակցության թիմի՝ աղետներին դասարասվելու ու արձագանքելու աշխատանքներին:

գ) Կլիմայի փոփոխության հետևանքների հաղթահարման ծրագրի Երզնկային ՄԱԶԾ-ն մի ֆանի փորձնական ծրագրեր է մեկնարկել Հայաստանում՝ ինչպես համայնքային, այնպես էլ մարզային և դեպի կանոնավոր մակարդակներով նոր կլիմայական թայմաններին հարմարվողականության լայնում խնդիրը լուծելու համար: Նվազ փորձնական ծրագրերը ներառում են նաև Լուսաձորի համայնքում անցկացրած կլիմայի սուստունները և բազմազան միջոցներով կլիմայի փոփոխության հետևանքների գնահատումը: Վերոնշյալ միջոցառումների անցկացման շնորհիվ Հայաստանը կլիմայի փոփոխությամբ թայմանավորված խնդիրները

վերհանելու և զարգացման ծրագրի լայնամասշտաբային գործընթացում դրանք ներառելու առումով դասվել է սահմանափակ առավել առաջատար երկրների շարքին:

դ) Գեոդեզիային հավասարության հաստատման շրջանակներում ՄԱԶԾ-ն առաջատար ղեկավարող հաստատությունների կարողություններն ամրապնդելու միջոցով աջակցել է Կանադացի դեռապատանի քարտեզագրման ազգային ծրագրի գործողությունների լայն իրականացմանը: Գեոդեզիային հայեցակետից գործող օրենսդրության բացթողումների համադարձակ վերլուծության արդյունքում մշակվել է «Իրավահավասարության և հավասար հնարավորությունների մասին» օրինագիծը, իսկ իրագրվածության բարձրացման համազգային արժանատիքներն ուղղված էին գեոդեզիային կարծախաբի վերացմանը: Վերոնշյալ աշխատանքի շնորհիվ կառավարությունը 2008-2012 թթ. իր ծրագրում առաջնային կարևորություն է սվել գեոդեզիային հավասարության հարցին:

3.6 Հիմնական դասեր: Նախորդ փորձը ցույց է տալիս, որ ընթացիկ համագործակցության ծրագրում առավելագույն արդյունքի հասնելու համար ՄԱԶԾ-ն ղեկ է շարունակի իր գործողություններն ուղղել սահմանափակ ռեսուրսների առավել արդյունավետ օգտագործմանը: ՄԱԶԾ-ն ղեկ է իր ջանքերը կենտրոնացնի այնպիսի կարևոր ռազմավարական ոլորտների վրա, ինչպիսիք են՝ մարդու իրավունքների պաշտպանությունը, կլիմայի փոփոխության հետևանքով նոր լայնամասշտաբային հարմարվողականությունը, ընդհանուր սոցիալական դասախմբակցությունը և մասնավոր հասվածի ներգրավումը, ինչպես նաև հարևան երկրների հետ հարաբերությունների հնարավոր բարելավման լույսի ներքո Հայաստանի՝ իր նկատմամբ վստահության բարձրացմանն ուղղված ջանքերի նախադասարանը: Ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը կարողանալի մնալ ՄԱԶԾ-ի առջև դրված կարևորագույն խնդիրներից մեկը, իսկ հայկական Սփյուռքի և Եվրոպական հանձնաժողովի հետ համագործակցությունը ղեկ է ամրապնդվի և ընդլայնվի:

ՄԱՍ IV ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԾՐԱԳԻՐԸ

4.1 Համագործակցության նոր ծրագիրը մշակվել է կառավարության առաջնորդությամբ, ֆաղափարական հասարակության ու զարգացման գործընկերների հետ սերտ համագործակցությամբ: ՄԱԿ-ի Ջարգացման աջակցության ծրագրի (ՄԱԿԶԱԾ) մշակման ընթացքում մեկական կառավարության անդամի և ՄԱԿ-ի ներկայացուցչի համանախազահությամբ ղեկավարվող և գործընկերների լայն շրջանակ ներգրավող վեց աշխատանքային խմբերը մշակել են համագործակցության յուրաքանչյուր ոլորտի ռազմավարությունը: ՄԱԿԶԱԾ-ն ամբողջացնելուց հետո նշված խմբերը շարունակել են աշխատել ՄԱԶԾ-ի համագործակցության ծրագիրը մշակելու և ՄԱԿԶԱԾ-ի և ՄԱԶԾ-ի իրականացվող միջոցառումների միաժամանակությունն ապահովելու ուղղությամբ:

4.2 ՄԱԿԶԱԾ-ի, ինչպես նաև ՄԱԶԾ-ի ընդհանուր ռազմավարական լայնում նշված ծրագրի ֆաղափարների համաձայն՝ ՄԱԶԾ-ի հայաստանյան գրասենյակը կաջակցի ՄԱԿԶԱԾ-ի չորս ելային արդյունքների իրագործմանը՝ իր ջանքերը կենտրոնացնելով հետևյալ չորս ազգային առաջնային նպատակների վրա. ա) մեծ ճնշման հնարավորությունների մասշտիկային ապահովում, բ) ֆաղափարներին ներգրավելու և նրանց իրավունքներն իրացնելու ու դասակարգությունները կատարելու կարողությունների, ինչպես նաև ղեկավարող հաստատությունների՝ իրենց դասակարգություններն իրագործելու կարողությունների զարգացում, գ) բարձրորակ սոցիալական ծառայությունների մասշտիկային ապահովում, դ) բնական դասերների արդյունավետ կառավարման մակարդակի բարելավում:

4.3 Առավել աղբյուր և սոցիալապես առավել խոցելի խմբերի իրավունքները պաշտպանելու և սահմանելու, ինչպես նաև նրանց լիարժեք ներգրավման համար անհրաժեշտ միջավայր ստեղծելու միջոցով Համագործակցության ծրագիրն աջակցում է նշված սոցիալական խմբերի իրավունքների ապահովմանը: Գեոդեզիային հավասարության հաստատման ծրագիրը և մարդու իրավունքների ապահովման վրա հիմնված մոտեցումը իրար հետ հասվող հարցեր են:

4.4 Ծրագրի ընդհանուր ռազմավարության կիզակետում է լինելու հիմնական շահագրգիռ կողմերի հետ ռազմավարական համագործակցության միջոցով ֆաղափարական բարեփոխումների անցկացումը, ենթակառուցվածքների և կարողությունների մշակումը և սեղական համայնփառն զարգացումը: Այս ամենի շնորհիվ ՄԱԶԾ-ն հնարավորություն կստանա սլյակ գործունեության ծավալման և ծառայությունների մասուցման ոլորտում իր ունեցած համեմատական առավելության միջոցով ռազմավարական աջակցություն ցուցաբերել կառավարությանն առաջադրվող նախաձեռնություններին և երկրի առջև ծառայած մարտահրավերներին արձագանքելու համար:

4.5 Արձագանքելով ՀԶՆ-ների և Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիայի նդասակներին ու թիրախներին՝ ՄԱԶԾ-ն կջատագույի և կսասարի գենդերային հավասարությունը և կանանց իրավունքների կենսագործումը: ՄԱԶԾ-ը կերաճխավորի, որդեսգի ռազմավարությունները, ծրագրերը, միջոցառումները և մոնեցումները միսված լինեն գենդերային հավասարության հաստատմանը, ունենան իրավական հիմք, լինեն նդասակաուղղված և մասնակցային: Բացի այդ, մարդու իրավունքների, գենդերային հավասարության և կանանց իրավունքների ադաիովմանն ուղղված ծրագրերն իրականացնելու նդասակով ՄԱԶԾ-ն համագործակցելու է կառավարության, քաղաքացիական հասարակության, մասնավորադես՝ կանանց կազմակերդությունների, գործարարների, զարգացման գործակալությունների, ինչդես նաև համայնքների հեք:

4.6 Կամավորության սկզբունքը դաճեդանելու միջոցով ՄԱԿ-ի կամավորները կաջակցեն խաղաղությանն ու զարգացմանը նդասելու համար կամավոր աճխասանի սասարմանն ուղղված միջոցառումներին և գործընկերներին կխրախուսեն կամավորության սկզբունքը ներառել ծրագրերի մճակման և կամավորների հավաքադման գործում: Մասնավորադես, Հայաստանում ՄԱԿ-ի կամավորների վերջերս հաստատված ծրագիրը ներգրավման ճջանակի մեծացման, փորձառության փոխանակման և ազգային ու միջազգային մակարդակներով ռեսուրսների կենսոնացման միջոցով հմարավորություն կսա Հայաստանի քաղաքացիներին ալքիվ մասնակցել երկրի զարգացմանը:

Սոցիալական-սնեսական կառավարում: Այս ծրագրային փաթեթը վերաբերում է ՄԱԶԾ-ի «Աղբասության վերացում և միջազգային մակարդակով հաստատված զարգացման, ներառյալ Հազարամյակի զարգացման նդասակների իրագործում» ծրագրային բաղադրիչին:

4.7 ՄԱԶԾ-ն կաջակցի մարզերի և հասուկ սոցիալ-սնեսական խմբերի միջև առկա անհավասարության կրճատմանը: Տեղական համայնքներում կմճակվեն եկամուսների գոյացման նորարար և սարաքնույթ եղանակներ: Բացի այդ կամրադնդվեն ՓՄՁ-ների վերագործարկման հիմքերն ու մեխանիզմները:

4.8 ՄԱԶԾ-ն կնդասի առավել խոցելի սոցիալական խմբերի կենսամակարդակը բարելավելու նդասակով դեսական և սեղական իճխանությունների՝ եկամուսների գոյացման նորարար և սարաքնույթ ռազմավարություններ ու միջոցներ մճակելու կարողությունների զարգացմանը: Կմճակվեն և կիրագործվեն եկամուսների գոյացման և գյուղասնեսության զարգացման նոր ծրագրեր: Ակնկալվում է, որ մճված ծրագրերի ճջանակներում նախադասատված ճահառու գյուղացիների առնվազն երկու երրորդը կկիրառի եկամուսների գոյացման այդ նորարար հայեցակարգերը:

Հաճվի առնելով նոր աճխաստեղեր ստեղծելու, բնակչության կենսամակարդակը բարձրացնելու, միջին խավ մճավորելու, սոցիալական և քաղաքական կայունություն ադաիովելու գործում փոքր ու միջին ձեռնարկությունների ունեցած դերակատարումը՝ փոքր ու միջին ձեռնարկությունների հասվածի զարգացումը դասվում է երկրի սնեսական աճի համար անհրաճեճ առաջնայնությունների ճարին:

ՄԱԶԾ-ն գործող և սկսնակ ՓՄՁ-ների աճխասակիցների գիսելիքների և գործարար հմությունների մակարդակը բարձրացնելու, գործարարության զարգացմանն ուղղված կազմակերդությունների՝ ՓՄՁ-ներին ծառայություններ մասուցելու կարողությունները մեծացնելու միջոցով կաջակցի ՓՄՁ-ներին:

4.9 Գիսելիքների վրա հիմնված սնեսական համակարգ հաստատելու համար ՄԱԶԾ-ն կնդասի ռազմավարական ենթակառուցվածքների և մեխանիզմների մճակմանն ու ներմուծմանը: Ծրագիրը կաջակցի նորարար և բարձր սեխնուղոգիաների գործածմամբ նոր ձեռնարկությունների հիմնադրմանը և ներկայումս սեխնիկական հարցերի ճուրջ խորհուրդներով օգնում է կառավարությանը գիսելիքների վրա հիմնված սնեսական համակարգն ամրադնդող հայեցակարգային փաստաթղթեր մճակելու գործում:

4.10 ՓՄՁ-ների ուղրհին նոր ճունչ հաղորդելու նդասակով ՄԱԶԾ-ն կփճանդակի կարգավորիչ միջոցների ու մեխանիզմների ամրադնդմանը, ներառյալ վարկերի և ձեռնարկությունների աճխասակազմի վերադասատման մասչելիությունը: ՄԱԶԾ-ն կսասարի նաև հեքկյալ դրսևորումներ ունեցող նախաձեռնություններ՝ i) գրանցված ձեռնարկությունների և ձեռներեցների համար դասընթացների անցկացում, ii) ՓՄՁ-ների զարգացման դեսական կենսոնների աճխասանքը գնահատելու նդասակով հարցումների անցկացում, iii) երկրում ՓՄՁ-ների զարգացումը կարգավորող փաստաթղթերի մճակում կամ դասատում:

4.11 ՄԱԶԾ-ն կնդասի խոցելի խմբերի համար սնեսական հմարավորությունների մասչելիության բարձրացմանը: Շուկայի դահանջներին համադասատխանող մասնագիսական կրթության, վերադասատման և ճարունակական կրթության ծրագրերի արդյունքում ճահառուները կզինվեն գիսելիքներով և հմություններով: Մասնավոր հասվածը ներգրավելու նդասակով ՄԱԶԾ-ն կօգնի զարգացնել դեսական և մասնավոր հասվածների համագործակցությունը և ընդիանուր սոցիալական դասատխանասվությունը:

4.12 Աժխասանի շուկայի լոգիստիկայի բավարարելու համար մասնագիտական և շարունակական կրթության ծրագրերն անհրաժեշտ հնճություններով ու գիտելիքներով կադրավերակազմելու և աժխասավորելու: Եվրամիության սեխնիկական լոգիստիկայի համադասասխան կվերականգնվեն և կվերանորոգվեն բազմաբնույթ գործառնություններ կասարող մարզային կենտրոնները, մասնագիտական կրթության ոլորտում աժխասող ուսուցիչները կանցնեն մասնագիտական վերադասասում, մասնագիտական կրթություն առաջարկող դրոցների համար կմշակվի ելալային արդյունքների վրա հիմնված մոդուլային կրթակարգ, կկազմվեն և կներմուծվեն մասնագիտական կրթության ռազմավարության հայեցակարգային փաստաթղթերը:

4.13 Ծառայությունների մատուցման որակը բարձրացնելու և միջոցներ հայթայթելու հնարավորություններն ավելացնելու կարողությունների զարգացման համար ծրագրի նդասակային ոլորտներում կհաստատվի մասնավոր և հանրային հասվածների գործընկերություն:

ՄԱՋԾ-ն կաջակցի լոգիստիկական և մասնավոր համագործակցության գաղափարի կենսագործմանը և դրան առնչվող իրավական ակտերի վերանայմանը:

4.14 Որոշես Հայաստանի գործարար մշակույթի հիմնական բաղադրիչներ՝ կորոշրաշիվ սոցիալական լոգիստիկական մատուցողությունը և ներդրումները զարգացնելու համար ՄԱՋԾ-ն Գլոբալ լոգիստիկայի շրջանակներում լոգիստիկայի անդամներին կաջակցի առաջընթացի հաշվետվություններ լոգիստիկայի և կորոշրաշիվ սոցիալական լոգիստիկական մատուցողության և ներդրումների ծրագրերն իրագործելու համար:

4.15 ՄԱՋԾ-ն կաջակցի մարդկային զարգացման հետ կադրավերակազմի սվյալների հավաքման, մոնիթորինգի և հաշվետվությունների լոգիստիկական Ազգային համակարգերի հզորացմանը: Փաստացի ռազմավարություն մշակելու համար մասնավոր սոցիալ-սնեստական սվյալներ հավաքելու, դրանք բարմացնելու, վերլուծելու և մշակելու նդասակով նախատեսվում է ամրադնդել ազգային և սեղական հաստատությունների կարողությունները:

4.16 ՄԱՋԾ-ն փաստերի վրա հիմնված ռազմավարություն մշակելու համար սոցիալ-սնեստական սվյալներ հավաքելու, դրանք բարմացնելու, վերլուծելու և մշակելու նդասակով նախատեսում է ամրադնդել ազգային և սեղական հաստատությունների կարողությունները: Այդ կադրակցությամբ մարզային մակարդակով կներմուծվի «Դեվինֆո» (Devinfo) համակարգչային ծրագիրը: Մարդկային զարգացման և ՀՋՆ-ների մոնիթորինգի շրջանակներում ՄԱՋԾ-ն աջակցում է գերատեսչությունների և սվյալներ սրամարող մարմինների կարողությունների բարձրացմանը՝ վերահսկելով համադասասխան թիրախները, ակտիվ մասնակցելով փաղականության մշակման շուրջ երկխոսությանն ու կարծիքների փոխանակմանը և դրանով իսկ ջանում է բարձրացնել եղած կարողությունները՝ գեմդերային սվյալների ստացման առաջընթացի չափագրման մեթոդաբանության միջազգային չափանիշներին համադասասխան:

4.17 Խոցելի խմբերի կարիքները բավարարելու համար ՄԱՋԾ-ն կնդասի ինստիտուցիոնալ կարողությունների և մեխանիզմների ամրադնդմանը: Նախատեսվում է նաև աջակցել կառավարական մարմիններին ու հաստատություններին սոցիալական լոգիստիկայի ծառայություններ և սոցիալական ռազմավարություններ մշակելու և դրանք զարգացնելու գործում:

4.18 ՄԱՋԾ-ն Հայաստանում կասարի հանրային կառավարման բարեփոխումների և համայնալային զարգացման գաղափարը:

Այս համատեստում ՄԱՋԾ-ն իր ջանքերն ուղղելու է լոգիստիկական գերատեսչությունների և սեղական ինֆնակառավարման մարմինների, փաղակցիական հասարակության կազմակերողությունների (ԶՀԿ) և մարզային կամ համայնալային հաստատությունների աժխասակիցների համար դասընթացներ կազմակերղելու միջոցով լոգիստիկական և սեղական մակարդակով կառավարական հաստատությունների կարողությունների ամրադնդմանը:

Նշված ոլորտում ՄԱՋԾ-ի կողմից հետադնդվող նդասակներն են՝ արհեստավարժ և լոգիստիկական լոգիստիկական և համայնալային ծառայողների լոգիստիկական, ադակենտրոնացված և արդյունավետ լոգիստիկական կառավարում, ակտիվ և լոգիստիկական փաղակցիական հասարակության ձևավորում, համայնալային մակարդակով մատուցվող լոգիստիկական ծառայությունների որակի բարձրացում: Այսդիտով, ՄԱՋԾ-ն կնեկնարկի համայնալային և մարզերի զարգացման համար անհրաժեշտ գործոնները կարևորող համայնալային գործընթացները: Բացի այդ, նախաձեռնություններն իրական ներդրումների վերածելու համար ստեղծվելու են ծրագրերն իրագործող կառույցներ, որոնց գործունեության կիզակետում են լինելու սոցիալ-սնեստական ենթակառուցվածքների վերականգնումը, սնեստական զարգացման գերակայությունները և Հայաստանի առավել աղբաս ու սոցիալալոգիստիկական համայնալային եկամուտի գոյացումը:

4.19 Ծրագրի այս բաղադրիչի շրջանակներում գործածվելիք ռազմավարությունները ներառում են՝ բազմա-

թիվ Շահագրգիռ կողմերի առկայության վրա հիմնված մոտեցում, կարողությունների մշակում, ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների ամրադնդում, ձեռներեցության զարգացում, ինչդեպ նաև վարկավորման ու արդյունաբերական դասարանների մասշտաբային բարձրացում, մասնավոր հասվածի աջակցություն, ներքին և արտաքին ռեսուրսների կենտրոնացում:

Ժողովրդավարական կառավարում: Այս ծրագրային փաթեթը վերաբերում է ՄԱԶԾ-ի «Ժողովրդավարական կառավարում» ծրագրի բաղադրիչին:

4.20 Մարդու իրավունքների հետևողական իրագործումն ապահովելու նպատակով ՄԱԶԾ-ն կաջակցի սարքեր մակարդակներում կառուցելու և մեխանիզմների բարելավմանը: Նախատեսվում է ընդլայնել Մարդու իրավունքների դասընթացի ինստիտուցիոնալ ամրադնդման նկատմամբ ցուցաբերվող աջակցության շրջանակը՝ միջազգային դասընթացներին համադասախմբաբար մատչելի մարդու իրավունքների վրա հիմնված մոտեցումը և մարդու իրավունքների դասընթացները: Երեխաների իրավունքները դասընթացներում և Երեխաների իրավունքների մասին կոնվենցիան կենսագործելու նկատառումներով կամրադնդվեն սարքեր մակարդակներում գործող երեխաների իրավունքների դասընթացները զբաղվող հիմնական հաստատությունները:

4.21 Այլ գործընկերների հետ միասին, ՄԱԶԾ-ն կաջակցի կանանց իրավունքների դասընթացները և որոշումների կայացմանը մասնակցելու նրանց իրավունքի ամրադնդմանն ուղղված ազգային ռազմավարությունների մշակմանն ու իրագործմանը: Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիայի հանձնարարականների հիման վրա կմշակվի Կանանց դերի բարձրացման ծրագրի երկրորդ փուլի ազգային գործողությունների ղեկավարումը:

4.22 Թրաֆիկինգի դեմ ղայմարելու և միգրանտների իրավունքներն արդյունավետ դասընթացներում համար ՄԱԶԾ-ն կաջակցի կառավարության՝ սահմանամերձ սարածվածները և միգրացիան վերահսկելու կարողությունների զարգացմանը: Նախատեսվում է մշակել և կառավարության ընդունմանը ներկայացնել թրաֆիկինգի դեմ ղայմարի հայեցակարգային փաստաթղթերը և նպատակով թրաֆիկինգի զոհերի աջակցության ծրագրի ազգային ծրագրերը: ՄԱԶԾ-ի հաջորդ ծրագրերը վերաբերում են Եվրամիության ընթացակարգերին համադասախմբաբար սահմանների վերահսկողության ընթացակարգերին:

4.23 ՄԱԶԾ-ն կարունակի միջազգային համաձայնագրերով սահմանված հակակոռուպցիոն դասընթացները կատարելու գործում սատարել դեպքերում հաստատություններին: ՄԱԶԾ-ն կաջակցի ֆաղափարական հասարակության՝ հակակոռուպցիոն միջոցառումների մոնիթորինգին, իսկ հակակոռուպցիոն ֆաղափարականությունը և ինստիտուցիոնալ հիմքերը դեպք է համաչափ լինեն Կոռուպցիայի դեմ ղայմարի ՄԱԿ-ի կոնվենցիային:

4.24 ՄԱԶԾ-ն նպատակով է սեղական իմնականառավարման մարմինների՝ թափանցիկություն, հաշվետվություն և ներգրավում ապահովելու կարողության բարձրացմանը: Կամրադնդվեն կառավարման առակենտրոնացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ իրավական և ինստիտուցիոնալ համակարգերը: Նպատակային համայնքներում նախատեսվում է զարգացնել սեղական իմնականառավարման մարմինների, համայնքային ծառայողների և մարզային իշխանությունների կարողությունները: ՄԱԶԾ-ի օժանդակությունը կնպաստի միջհամայնքային միավորումների հիմնադրմանը և համադասախմբաբար իրավակարգ մշակելու հարցում կաջակցի իշխանություններին: Փորձնական միջոցառումներն ուղղված են լինելու թրաֆիկինգի համայնքների կարողությունների զարգացման կարիքների բավարարմանը:

4.25 ՄԱԶԾ-ն կօգնի ձեռք բերել համայնքների հաստատություններին և բնակիչներին իրենց իրավունքները դասընթացներում և որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու կարողություն: ՄԱԶԾ-ի ջանքերն կենտրոնացած են լինելու ռազմավարական ֆաղափարականության ու ծրագրի մշակման և դեպքերում, մարզային և սեղական մակարդակներով դրանց իրագործմանն ու վերահսկմանն բոլոր մեխանիզմների ամրադնդմանը: ՄԱԶԾ-ի օժանդակությունը կնպաստի սեղական իմնականառավարման մարմինների՝ հաշվետու եղանակով հանրային բարիքների բաշխումը և ծառայությունների մատուցումը, ինչդեպ նաև սոցիալական ռազմավարությունների կենսագործման վերահսկողությունը և գնահատումը ծրագրելու կարողությունների զարգացմանը:

4.26 Զաղափարների և հասկալի կանանց ու առավել խոցելի սոցիալական խմբերի իրավունքներն ապահովելու նպատակով ՄԱԶԾ-ն կառավարման բոլոր բարեփոխումներում սատարում է ֆաղափարներին իրավունքներ և կառավարման գործընթացներին մասնակցելու հնարավորություն ընձեռելու ջանքերը՝ ֆաղափարների իրագրության, ընկալմանն ու գիտելիքների մակարդակը բարձրացնելու, ֆաղափարական իրադարձությունները, ծրագրերն ու մեխանիզմները վերլուծելու, հնարությունները զարգացնելու, հանրային սեղակասվության մասշտաբային բարձրացնելու, ծրագրային հարցերի շուրջ բանակցություններին համար ղայմաններ ապահովելու:

հովելու, ղեռական և ոչ ղեռական հաստատությունների գործունեությունը վերահսկելու կարողությունները զարգացնելու միջոցով: Բոլոր մակարդակներով ռազմավարական ֆաղափարականություն կազմելու, այն զարգացնելու, իրականացնելու և վերահսկողության գործընթացին ֆաղափարական հասարակության մասնակցությունն ադապտիվելու համար կմշակվեն հասուկ մեխանիզմներ:

4.27 Ինչդեռ կրթական հաստատությունների, այնդեռ էլ այլ դայմաններում ուսուցման կրթակարգում կարևոր տեղ կհասկացվի մարդու իրավունքների վերաբերյալ իրազեկության ու գիտելիքների մակարդակի բարձրացմանը: Կարևորվի հանդուրժողականության մասին իրազեկության բարձրացումը և ֆաղափարների՝ ռազմավարությունների ու ծրագրերի իրագործումը վերահսկելու կարողության ընդլայնումը:

4.28 Հարևան երկրների հետ հարաբերությունների հնարավոր բարելավման լույսի ներքո ՄԱՋԾ-ն դասրաս կլիմի սասարել և ֆարոզել տեղական և միջազգային գործընկերների հետ համատեղ ջանքերով տարբեր մակարդակներով վստահություն հաստատելու և բանակցություններ սկսելու գաղափարը: Ծրագրի այս բաղադրիչը կնդասի վստահության հաստատման և բանակցությունների մեկնարկի գործընթացներին: Նշված ծրագրի ռազմավարությունները ներառում են՝ i) վստահության հաստատման գործընթացի հիմնական մասնակիցների կարողությունների զարգացում, ii) ղեռության և ֆաղափարական հասարակության համագործակցության սասարում երկրում վստահության հաստատման այն աջակիցների խումբն ընդլայնելու նդասակով, որոնց տարում նշանակալի թիվ ղեռ է կազմեն խաղաղության հաստատման դասընթացների հաջողակ կրողների հեղինակություն ունեցող կանայք, iii) վստահության հաստատման կայուն գործընթացի համար միջոցներ գտնելու նդասակով ռազմավարական գործընկերությունների հաստատում:

4.29 Վերջին մի ֆանի տարիների ընթացում ոչ միայն դարզվել է, որ որոշումների կայացման գործընթացներում կանանց բացառումը խախտում է նրանց՝ իրենց կյանքի վրա որոշակի ազդեցություն ունեցող որոշումների կայացմանը մասնակցելու իրավունքը, այլև հաստատվել է, որ կայուն խաղաղության հաստատման համար որոշումներ կայացնելու գործընթացում հարկ է ներգրավել կանանց, ովքեր ղեռ է հավասար դերակատարում ունենան խաղաղության հաստատման հետ կաղված հարցերում:

Կանանց կարծիքն ու փորձն առանցֆային նշանակություն են ստանում հետևողական կառավարման համար:

Ընդունված է նաև այն տեսակետը, որ գեներային հավասարության հայեցակետից խաղաղության հաստատումը նդասում է ձգնաժամի հիմքում ընկած գործունեի փոփոխությանը: Այդ իսկ դասձառով ծրագիրը կանդրադառնա վստահության հաստատման հարցի գեներային հայեցակետերին՝ ադապտիվելով կանանց համար ծառայությունների և միջոցների մասշեղիությունը և կանանց իրավունքների մասին իրազեկման ու գիտելիքների մակարդակի բարձրացումը:

4.30 Ծրագրի այս բաղադրիչի հիման վրա մշակված ռազմավարության մեջ կկարևորեն մարդու իրավունքների չափանիշների հետևողական կենսագործումն ու կիրառումը և ժողովրդավարական կառավարման հաստատմանը նդասող բարեփոխումների ընդունումը: Մարդու իրավունքների դասողանության վրա հիմնված մոտեցմամբ տեսողվում է իրավունքների՝ այսդեռ կոչված դահանջատերերի կարգավիձակով հանդես եկող մարդկանց, մասնավորադեռ՝ կանանց և սոցիալադեռ խոցելի խմբերին հասանելի իրավունքների բնույթը: Մարդու իրավունքների դասողանության վրա հիմնված մոտեցմամբ ընդգծվում է ղեռական և ոչ ղեռական հաստատությունների՝ մարդկանց իրավունքները հարզելու, դասողանելու և դրանց իրացումը ֆարոզելու երեք բաղադրիչ ներառող դասավորությունները: Վերոնշյալ մոտեցմամբ «դասականություններ կող անձանց» հանձնարարվում է և նրանք լիազորվում են կատարել մարդու ազատությունների և մարդկային զարգացման հնարավորություններն ընդլայնելու համար բարենդաս միջավայր ադապտիվելու իրենց դասավորությունները: Ժողովրդավարական կառավարման գաղափարի վրա հիմնված մոտեցումը ներառում է ալելի հաշվետու, թափանցիկ, գեներային հավասարության հարցերը կարևորող և մասնակցային կառավարման ինստիտուտների ու գործընթացների հաստատմանն ուղղված ռազմավարությունների, կառույցների, ծրագրերի և ընթացակարգերի բնագավառում բարեփոխումների անցկացումը: Քաղափարների, մասնավորադեռ՝ կանանց և սոցիալադեռ առավել խոցելի խմբերի իրավունքներն ադապտիվելու նդասակով՝ ՄԱՋԾ-ն կառավարման բոլոր բարեփոխումներում սասարում է ֆաղափարներին իրավունքներ և կառավարման գործընթացներին մասնակցելու հնարավորություն տալու ջանքերը՝ i) բարձրացնելով ֆաղափարների իրազեկության, ընկալման, գիտելիքների մակարդակը և զարգացնելով ֆաղափարական իրադարձությունները, ծրագրերն ու մեխանիզմները վերլուծելու հնությունները, ii) բարձրացնելով հանրային տեղեկատվության մասշեղիությունը, iii) դայմաններ ադապտիվելով ծրագրային հարցերի տուրջ բանակցություններ սկսելու համար, iv) զարգացնելով ղեռական և ոչ ղեռական հաստատությունների գործունեությունը վերահսկելու կարողությունները:

Բնադադանական կառավարում: Այս ծրագրային փաթեթը վերաբերում է «Բնադադանություն և կայուն զարգացում» ՄԱՋԾ-ի ծրագրի բաղադրիչին:

սոցիալական և սննեսական անհավասարության հաղթահարման ՄԱԿԶԱԾ-ի նույնպիսի իրականացնելու համար՝ ՄԱԶԾ-ի Համագործակցության ծրագրի արդյունավետ իրականացմանը նվիրված այլ գործակալությունների, կազմակերպությունների, հասասոությունների, հիմնադրամների, առաքելությունների և ընկերությունների հետ համատեղ:

5.3 Լինելով երկրի ամբողջ տարածքում գործունեություն ծավալող ճկուն և չեզոք կազմակերպություն և ելնելով ծրագրի համակարգմանն աջակցելու իր լիազորությունից՝ ՄԱԶԾ-ն սոցիալական դասաստիճանայինության և ղեկավարման ու մասնավոր հասկացման գործընկերության սկզբունքների հիման վրա կառուցական ամրապնդել և ընդլայնել սոցիալական դաշտեր, աջակցել կառավարության և ֆաղափարական հասարակության միջև կապերի ամրապնդմանը և խթանել ազգային ու միջազգային առաջատար ձեռնարկությունների հետ համագործակցությունը:

Գործընկերներ. ՄԱԶԾ-ի գործընկերներն են լինելու.

- **Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը**, որը գործընկերությանը կնույնի (i) թափանցիկ և մասնակցային մեխանիզմների միջոցով զարգացման աջակցությունն ազգային մակարդակով համակարգելու, (ii) ֆինանսական կամ ոչ դրամական միջոցներ սրամադրելու, (iii) ծրագրերի մշակման, իրականացման, մոնիթորինգի և գնահատման գործընթացներում ֆաղափարական հասարակություն և մասնավոր հասկացման ներգրավելու, (iv) ֆարոզչական միջոցառումներ իրականացնելու և ծրագրային ֆնանսավորումներ կազմակերպելու, (v) միջազգային աշխատանքային խմբերը, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեան, ՄԱԿԶԱԾ թեմատիկ խմբերը ինչպես նաև համատեղ մոնիթորինգի ու գնահատման այլ կառույցներն առաջնորդելու և դրանց աշխատանքին մասնակցելու և (vi) մարդու իրավունքների դաշտայնության վրա հիմնված մոնեթորինգ ֆաղափարական մակարդակով ամուր սատարելու միջոցով:
- **Մարզային իշխանությունները**, որոնք գործընկերությանը կնույնի (i) թափանցիկ և մասնակցային մեխանիզմների միջոցով զարգացման աջակցությունը մարզային մակարդակով համակարգելու, (ii) ֆինանսական կամ ոչ դրամական միջոցներ սրամադրելու, (iii) ծրագրերի մշակման, իրականացման, մոնիթորինգի և գնահատման գործընթացներում համայնքներն ու մասնավոր հասկացման ներգրավելու, (iv) ֆարոզչական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆնանսավորումների անցկացմանը նույնպես, (v) միջազգային աշխատանքային խմբերի, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեան, ՄԱԿԶԱԾ թեմատիկ խմբերի և մոնիթորինգի ու գնահատման այլ համատեղ կառույցների աշխատանքին մասնակցելու և (vi) մարդու իրավունքների դաշտայնության վրա հիմնված մոնեթորինգ ֆաղափարական մակարդակով ամուր սատարելու միջոցով:
- **Տեղական ինֆրակառավարման մարմինները**, որոնք գործընկերությանը կնույնի (i) թափանցիկ և մասնակցային մեխանիզմների միջոցով զարգացման աջակցությունը համայնքային մակարդակով համակարգելու, (ii) ֆինանսական կամ ոչ դրամական միջոցներ սրամադրելու, (iii) ծրագրերի մշակման, իրականացման, մոնիթորինգի և գնահատման գործընթացներում համայնքներն ու մասնավոր հասկացման ներգրավելու, (iv) ֆարոզչական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆնանսավորումների անցկացմանը նույնպես, (v) միջազգային աշխատանքային խմբերի, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեան, ՄԱԿԶԱԾ թեմատիկ խմբերի և մոնիթորինգի ու գնահատման այլ համատեղ կառույցների աշխատանքին մասնակցելու և (vi) մարդու իրավունքների դաշտայնության վրա հիմնված մոնեթորինգ ֆաղափարական մակարդակով ամուր սատարելու միջոցով:
- **ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակը**, որը գործընկերությանը կնույնի (i) մարդու իրավունքների դաշտայնության վրա հիմնված համատեղ ծրագրեր իրականացնելու, (ii) ոչ դրամական միջոցներ կամ անմիջական ֆինանսավորում սրամադրելու, (iii) հիմնական դաշտայնական դաշտայնությունների և կարևոր գործառնությունների կատարումը ֆինանսավորելու, (iv) համատեղ միջոցներ առաջարկելու, (v) ՄԱԿԶԱԾ համատեղ մոնիթորինգի և գնահատման ծրագրին մասնակցելու, (vi) ֆարոզչական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆնանսավորումներ կազմակերպելու և դրանց մասնակցելու, ինչպես նաև (vii) միջազգային աշխատանքային խմբերի, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեան և թեմատիկ խմբերի աշխատանքին մասնակցելու միջոցով:
- **Քաղաքացիական կամ երկկողմ նվիրատուները, միջազգային ֆինանսական հասասությունները և Եվրամիությունը**, որոնք գործընկերությանը կնույնի (i) խորհրդակցական ծառայություններ սրամադրելու, (ii) ոչ դրամական միջոցներ կամ անմիջական ֆինանսավորում սրամադրելու, (iii) ֆարոզչական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆնանսավորումների անցկացմանը նույնպես, (iv) ծրագրերի մշակմանը, իրականացմանը, մոնիթորինգին և գնահատմանը մասնակցելու:

ցելու, (v) Համագործակցության ծրագիրը սասարելու նդասակով զուգահեռ ծրագրեր իրականացնելու և (vi) միջազգային աշխատանքային խմբերի, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեի, ՄԱԿԶԱԾ թեմասիկ խմբերի աշխատանքին մասնակցելու միջոցով:

- **Քաղաքացիական հասարակությունը**, որը գործընկերությանը կնդասի (i) խորհրդատվական ծառայություններ սրամադրելու, (ii) մարդու իրավունքների դաշտանության մոտեցման վրա հիմնված համատեղ ծրագրեր իրականացնելու և ծրագրերի հարատևությունն ադահովող մեխանիզմները վերհանելու, (iii) ծառայությունների մատուցման այլընտրանքային միջոցներ մշակելու, (iv) տեղական ոչ դրամական կամ անմիջական ֆինանսավորմամբ սրամադրված միջոցները կենտրոնացնելու, (v) արողչակական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆննարկումների անցկացմանը նդաստելու, (vi) համայնքների բնակչությանը, ռիսկային խմբերին և շահառուներին ներգրավելու, (vii) ծրագրերի մշակմանը, իրականացմանը, մոնիթորինգին և գնահատմանը մասնակցելու, ինչդետս նաև (viii) միջազգային աշխատանքային խմբերի, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեի և թեմասիկ խմբերի աշխատանքին մասնակցելու միջոցով:
- **Մասնավոր հասվածք**, որը գործընկերությանը կնդասի (i) խորհրդատվական ծառայություններ սրամադրելու, (ii) ոչ դրամական կամ անմիջական ֆինանսավորմամբ սրամադրված միջոցներ զտնելու, (iii) արողչակական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆննարկումների անցկացմանը նդաստելու, (iv) Գլոբալ դայնամադրի սկզբունքները սասարելու, (v) դետսական և մասնավոր հասվածքների համագործակցության ռազմավարությունների մշակմանը, իրականացմանը, մոնիթորինգին և գնահատմանը մասնակցելու և (vi) միջազգային աշխատանքային խմբերի, ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեի և թեմասիկ խմբերի աշխատանքին մասնակցելու միջոցով:
- **Համալսարանները և գիտատեսազոտական հաստատությունները**, որոնք գործընկերությանը կնդաստեն (i) խորհրդատվական ծառայություններ սրամադրելու, (ii) ՀԶՆ-ների և մարդկային զարգացման վերաբերյալ ուսումնասիրությունները գիտական ծրագրերում ներառելու, (iii) ծրագրային հարցերի վերաբերյալ բարձր մակարդակով ֆննարկումներ կազմակերդելու և (iv) գիտելիքների հարստացմանն ու կառավարմանը նդաստելու միջոցով:
- **Համաաշխարհային հիմնադրամները**, որոնք գործընկերությանը կնդաստեն (i) ծրագրերի մշակման, իրականացման, մոնիթորինգի և գնահատման վերաբերյալ խորհրդատվություն սրամադրելու և (ii) առաջնային կարևորության ներկայացնող ծրագրերը ֆինանսավորելու միջոցով:
- **Սփյուռքի կազմակերդությունները**, որոնք գործընկերությանը կնդաստեն (i) խորհրդատվական ծառայություններ սրամադրելու, (ii) ոչ դրամական կամ անմիջական ֆինանսավորմամբ սրամադրվող միջոցներ զտնելու, (iii) արողչակական միջոցառումների շուրջ համագործակցելու և ծրագրային ֆննարկումների անցկացմանն աջակցելու միջոցով:

5.4 **ՄԱԶԾ-ի դերակատարումը` ՄԱԶԾ-ն գործընկերությանը կնդասի`**

- նվիրատուների ջանքերի համակարգման գործառույթն իրականացնելու հարցում ֆինանսական և տեխնիկական միջոցներով ՀՀ կառավարությանը աջակցելով,
- հիմնական գործընկերներին վերհանելով և համաաշխարհային ու տեղական մակարդակով ռազմավարության, արողչակական միջոցառումների և աջակցության շուրջ համագործակցության ցանցերի մասշտելիությունն ադահովելով,
- արողչակական միջոցառումների և ծրագրային հարցերի շուրջ երկխոսությունն առաջնորդելով և դրան մասնակցելով,
- կառավարության` ռեսուրսների մոբիլիզացմանն ուղղված ջանքերը լրացնելով և սասարելով,
- ազգային առաջնահերթ նդասակների համաձայն նոր ծրագրեր կազմելով և մշակելով,
- նորարար միջոցներն ու առաջատար փորձի արդյունքները ներդնելով, և նորագույն ծրագրերի համար մեկնարկային ֆինանսավորում հասկացնելով,
- խորհրդատվական և զարգացման, այդ թվում` դասընթացների կազմակերդման, մասկարարման և գնահատման ծառայություններ մատուցելով,
- ծրագրի բաղադրիչների և կառավարման համակարգի ներքին գնահատում անցկացնելով:

5.5 **Գործընկերությունն ադահովող աշխանները.** ՄԱԶԾ-ի գործընկերության ցանցի աշխատանքը կհամակարգվի մի աշխաններում, ներառյալ.

- **ԱՅՈԾ և Կայուն զարգացման ազգային ծրագրի գլխադասային կոմիտեն ու աշխատանքային**

խումբը, որոնք կֆինանսարկեն և կորոշեն ԱՀԴԾ-ի և Կայուն զարգացման ծրագրի իրականացման և կարգավորման հետ կապված հարցերը,

- **ՄԱԿԶԱԾ գլխադասային կոմիտեն**, որը կֆինանսարկի ՄԱԿԶԱԾ-ի և Համագործակցության ծրագրի արդյունքների հետ կապված հարցերը և կկարգավորի ընդհանուր ռազմավարությունները,
- **ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակը**, որը կֆինանսարկի և կորոշի ՄԱԿԶԱԾ-ի, Համագործակցության ծրագրի և համատեղ ծրագրերի իրականացման և կարգավորման հարցերը,
- **ՄԱԿԶԱԾ թեմատիկ խմբերը**, որոնք կֆինանսարկեն և կորոշեն համադասասխան ծրագրի բաղադրիչների իրականացման հետ կապված ռազմավարական հարցերը,
- **Նվիրասունների թեմատիկ խմբերը**, որոնք կֆինանսարկեն և կորոշեն սվյալ նդասակային ոլորտներում աշխատանքի համակարգման հետ կապված հարցերը,
- **Միջազգային աշխատանքային խմբերը**, որոնք կֆինանսարկեն ծրագրերի բաղադրիչների մշակման, իրականացման, մոնիթորինգի և գնահատման հետ կապված հարցերը,
- **Պետական և մասնավոր հասվածների գործընկերության աշխատանքային խումբը**, որը կֆինանսարկի և կորոշի Պետական և մասնավոր հասվածների գործընկերության ծրագրերի մշակման, իրականացման, մոնիթորինգի և գնահատման հետ կապված հարցերը:

ՄԱՍ VI ԾՐԱԳՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

6.1 Ազգային մակարդակով ծրագիրը կիրագործվի կառավարության համակարգող մարմին հանդիսացող Արտաքին գործերի նախարարության ընդհանուր համակարգման ներքո: Ծրագրային միջոցառումները կիրագործեն նախարարությունները, ՀԿ-ները, միջկառավարական կազմակերպությունները, ՄԱԿ-ի գործակալությունները, ներառյալ՝ ՄԱԶԾ-ն: Կառավարության համակարգող մարմինը կմշակակի Համագործակցության գերատեսչություն, որն ուղղակի դասասխանակություն կկրի ՄԱԶԾ-ի օժանդակությամբ կազմված յուրաքանչյուր տարածական աշխատանքային լիանների իրականացմանը կառավարության մասնակցության համար: Ամենամյա աշխատանքային լիանները կամփոփեն հասուկ ելլային արդյունքները և կկազմեն միջոցների օգտագործման վերաբերյալ ՄԱԶԾ-ի և ծրագիրն իրականացնող բոլոր գործընկերների միջև կնված հիմնական համաձայնագիրը: «Իրականացնող գործընկեր կամ գործընկերներ» ձևակերպումը մշակակում է ՕՀՄՀ-ում գործածվող «Իրականացնող կազմակերպություն կամ կազմակերպություններ» ձևակերպումը:

6.2 Ծրագիրը մշակելու և իրականացնելու շրջանակներում ՄԱԶԾ-ն սերտորեն համագործակցում է հիմնական գործընկերների հետ: Համագործակցության ծրագիրը հիմնված է Միավորված ազգերի կազմակերպության բարեփոխումների սկզբունքների, մասնավորապես՝ դարձեցման և ներդաշնակեցման վրա և իրականացվում է համագործակցության ծրագրի այնդիսի ներդաշնակեցված փաստաթղթերի համաձայն, ինչդիսի սիլ են՝ ՄԱԿԶԱԾ-ի արդյունքների ադյուսակը, մոնիթորինգը և գնահատումը, ինչդիսի նաև Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լիանի և ամենամյա աշխատանքային լիանների շրջանակներում ծրագրի ռեսուրսների համակարգը: Ծրագրային միջոցառումներն իրագործելու նդասակով ՄԱԶԾ-ն և գործընկերները կօգտագործեն ստորագրված ՀԾԳՊ-ը և ամենամյա աշխատանքային լիանները: Այնուհանդերձ, ծրագրային փաստաթղթերը կազմելիս, ըստ անհրաժեշտության և նդասակահարմարության, ի թիվս այլոց կօգտագործվեն ՀԾԳՊ-ն և ամենամյա աշխատանքային լիաններից փաղված համադասասխան սեփսերը: ՄԱԶԾ-ն իր կանոնակարգին և Հայաստանի Հանրադեշտության դահանջներին համադասասխան՝ գործընկերների հետ կստորագրի ծրագրային փաստաթղթեր: ՄԱԿ-ի Ջարգացման խմբի Միասնական ծրագրային ուղեցույցներին համադասասխան՝ ամրադնդվել է միջգերատեսչական համագործակցության շրջանակը՝ նոր ծրագրեր մշակելու և լայնածավալ համագործակցության ադահովման համար:

6.3 Ասլաս ֆինանսական համակարգը նդասում է ծրագրային միջոցառումների ժամանակին և նդասակային իրագործմանը և ՄԱԶԾ-ն ու այլ ծրագրերը կառավարելու համար արդյունավեշ ֆինանսական մոնիթորինգի անցկացմանը:

6.4 Իրականացնող գործընկերոջը սրամարվող դրամական փոխանցումները կասարվում են իրականացնող գործընկերոջ և ՄԱԶԾ-ի փոխադարձ համաձայնությամբ կազմված ամենամյա աշխատանքային լիաններին համադասասխան:

6.5 Ամենամյա աշխատանքային լույսնետում շարադրված միջոցառումներն իրականացնելու համար նախատեսված դրամական փոխանցումները ՄԱԶԾ-ն կարող է կատարել հետևյալ կերպ.

1. Ուղղակի փոխանցում իրականացնող գործընկերոջը.
  - ա. ուղղակի փոխանցում նախքան ծրագրային միջոցառումների մեկնարկը կամ
  - բ. փոխանցում ծրագրային միջոցառումների իրականացումից հետո (փոխհատուցում),
2. Ուղղակի վճարում մասակարարներին կամ երրորդ անձանց՝ իրականացնող գործընկեր կազմակերպության ներկայացուցչի կողմից ստորագրված դիմումի հիման վրա՝ իրականացնող գործընկերների ստանձնած դրամավորումների դիմաց,
3. Ուղղակի վճարում մասակարարներին կամ երրորդ կողմին՝ իրականացնող գործընկերների հետ համաձայնեցված միջոցառումները սատարելու նպատակով՝ ՄԱԿ-ի գործակալությունների կողմից ստանձնած դրամավորումների դիմաց:

6.6 Կարելի է հայցել և սրամադրել ուղղակի դրամական փոխանցումներ, եթե ծրագրերի իրականացման ժամանակահատվածը չի գերազանցում երեք ամիս ժամկետը: Նախկինում լիազորված ծախսերի փոխհատուցումը հայցվում և սրամադրվում է եռամսյակային կտրվածով կամ ծրագրային միջոցառումների իրագործման ավարտից հետո: ՄԱԶԾ-ն դրամավոր չէ փոխհատուցել իրականացնող գործընկերոջ՝ հասկացրած գումարը գերազանցող ծախսերը:

6.7 Յուրաքանչյուր ծրագրային միջոցառման իրագործման ավարտից հետո մնացած գումարը վերաբաշխվում է իրականացնող գործընկերոջ և ՄԱԶԾ-ի փոխադարձ համաձայնությամբ:

6.8 Եթե իրականացնող գործընկերը կառավարությունն է, ապա դրամական միջոցների փոխանցման եղանակները, վճարման չափը, և նշված միջոցների ադապտացիայի մոդելները ուղղված միջոցառումների շրջանակն ու հաճախականությունը կարող են դրամավորված լինել ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման դեպարտամենտի կարողության վերլուծությամբ և ՄԱԿ-ից բացի, այլ իրականացնող գործընկերների ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման կարողության գնահատման արդյունքներով: Նման գնահատումը կարող է իրականացնել ՄԱԶԾ-ի կողմից ընտրված բարձր որակավորում ունեցող խորհրդատու, օրինակ՝ հաշվադատական ընկերությունը, իրականացնող գործընկերոջ մասնակցությամբ:

6.9 Ծրագրի իրականացման ընթացքում ծրագրի մոնիթորինգի, ծախսերի մոնիթորինգի, հաշվետվության և ֆինանսական ստուգումների արդյունքների հիման վրա կարող են վերանայվել դրամական միջոցների փոխանցման եղանակները, վճարման չափը, և նշված միջոցների ադապտացիայի մոդելները ուղղված միջոցառումների շրջանակն ու հաճախականությունը:

6.10 Արդյունքների և ռեսուրսների համակարգի կայացմանը սատարելու և ծրագրի կենսունակությունն ապահովելու համար առավել աշխույժ կլինեն ռեսուրսների մոբիլիզացմանն ուղղված ջանքերը: Ծրագրի ֆինանսավորումն ապահովելու նպատակով կիրականացվի ծախսերի բաշխման, հոգաբարձական հիմնադրամների կամ կառավարության զուգահեռ դրամական ներդրումների շեփով այլ միջոցների համախմբումը:

ՄԱՍ VII ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

7.1 ՄԱԶԾ-ի կողմից իրականացվող ծրագրի արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով կշարունակվի ծրագրի նախորդ փուլում հաստատված մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի կիրառումն ու բարելավումը: Այս համակարգը ներառում է. ա) ելքային արդյունքների ցուցանիշների միջոցով ծրագրի կիսամյակային վերանայում, բ) ծրագրի նպատակային միջոցառումների վերաբերյալ տարեկան հաշվետվություն, գ) Համագործակցության ծրագրի զարգացման և ՅԾԳՊ-ի ցուցիչների համակարգի ՅԾ/ՅԾԳՊ-ի տարեկան վերանայում և դ) գործնական այցերի և արդյունքների ընթացիկ մոնիթորինգ: Համագործակցության ծրագրի փուլային վերանայումը կիրականացվի ՄԱԿԶԱԾ-ի գնահատման շրջանակներում: Մասնավորապես, ՄԱԿԶԱԾ-ի մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի հիման վրա կմշակվի ցուցիչների համակարգ, իսկ ՄԱԿԶԱԾ-ի մոնիթորինգի և գնահատման միջոցառումների օրացույցի հիման վրա կկազմվի գնահատման լույս: ՄԱԶԾ-ն ըստ նպատակահարմարության ակտիվորեն կմասնակցի ՄԱԿԶԱԾ-ի ելքային արդյունքների խմբերի աշխատանքներին և կօժանդակի ՄԱԿԶԱԾ-ի արդյունքների հաշվետվությամբ:

7.2 ՅԾԳՊ-ի մոնիթորինգն ու գնահատումը կիրականացվեն ՄԱԿԶԱԾ-ի նախնական արդյունքների և մոնիթորինգի ու գնահատման լույսին համահունչ: Իրականացնող գործընկերներն ընթացիկ հաշվետվություններ

կներկայացնեն իրենց ծրագրային նախագծերի ընթացքի, ձեռքբերումների և արդյունքների վերաբերյալ՝ ամենամյա աշխատանքային լույսնում շարադրված կարգին համադասասխան նշանակված ծրագրերի իրականացման ճանադարհին առաջացած խնդիրները և ռեսուրսների օգտագործումը: Հաշվետվությունները կկազմվեն համադասասխան ընթացակարգերով և հնարավորինս կհամաձայնեցվեն ՄԱԿ-ի գործակալությունների տահանջների հետ:

7.3 Հայաստանի համար կազմվող Հազարամյակի զարգացման նպատակների զեկույցը հիմք կծառայի Հայաստանում մշակվող համակարգողի տարեկան զեկույցի և աշխատանքային լույսնի համալրմամբ ՄԱԿԶԱԾ-ի միջոցառումների վերաբերյալ հաշվետվության համար: Նախատեսվում է փոխկադակցել ՄԱԿԶԱԾ-ի ելքային արդյունքները գնահատելու համար գործածվող ցուցիչները և Հազարամյակի զարգացման նպատակներն իրականացնելու գործում այդ արդյունքների ունեցած ներդրումը:

7.4 Իրականացնող գործընկերները համաձայն են դրամական փոխանցումների հաշվին ձեռնարկվող բոլոր միջոցառումների մոնիթորինգ անցկացնելու հարցում համագործակցել ՄԱԶԾ-ի հետ և կնպաստեն համադասասխան ֆինանսական փաստաթղթերի և ՄԱԶԾ-ի կողմից տրամադրվող դրամական միջոցների տնօրինման համար դասասխանատու աշխատակազմի ներկայացմանը: Այդ իսկ դասճառով իրականացնող գործընկերները համաձայնում են ներհիիոյալի տուրջ:

1. ՄԱԶԾ-ի կամ նրա ներկայացուցիչների կողմից իրականացնող գործընկերների ֆինանսական փաստաթղթերի տարբերակային ընտրվելի և անմիջական տնօրինումների անցկացում,
2. ՄԱԶԾ-ի՝ գործնական այցերի և ընթացիկ մոնիթորինգի չափանիշներին և ուղեցույցներին համադասասխան միջոցառումների ծրագրային մոնիթորինգի անցկացում,
3. Հատուկ կամ ծրագրված տնօրինումներ, համակարգող նախարարության հետ խորհրդակցելուց հետո ՄԱԶԾ-ն՝ ՄԱԿ-ի այլ գործակալությունների հետ համագործակցությամբ, կկազմի տարեկան աուդիտային լույսն՝ առաջնություն տալով այն իրականացնող գործընկերների աուդիտներին, որոնք մեծ չափով դրամական օգնություն են տեսնում ՄԱԶԾ-ից և կարիք ունեն ամրադրվելու իրենց ֆինանսական միջոցների տնօրինման կարողությունը:

7.5 Դրամական միջոցների ադատիվմանը նպաստելու համար իրականացնող գործընկերների և ՄԱԶԾ-ի որոշմամբ կարող է կիրառվել ծրագրային մոնիթորինգի և ֆինանսական վերահսկողության մեթոդը, որը հնարավորություն է տալիս օգտվել համատեղ տվյալներից և վերլուծություն անցկացնել:

7.6 Տնօրինումները կանցկացվեն աուդիտային ծառայություններ մատուցող մասնավոր ընկերությունների կողմից՝ ՄԱԶԾ-ի հանձնարարությամբ:

7.7 Ոչ կառավարական իրականացնող գործընկերների հաշիվների ֆինանսական տնօրինումը և գնահատումը անցկացվելու է ՄԱԶԾ-ի ռազմավարություններին և ընթացակարգերին համադասասխան:

7.8 Մոնիթորինգի գործընթացում հատուկ ուշադրություն կդարձվի այն հիմնական ռիսկերի և ենթադրությունների զարգացման ուսումնասիրությամբ, որոնք կարող են դրական կամ բացասական ազդեցություն գործել Համագործակցության ծրագրի նպատակների իրագործման վրա: Այդ ռիսկերի և ենթադրությունների տարիքն են դասվում. ա) Հայաստանի տնտեսության և հանրային ոլորտների զարգացման վրա համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի ազդեցությունը, դրա աճի ցուցիչը և հետևանքները Համագործակցության ծրագրի ժամանակահատվածում Հայաստանում ադատության հաղթահարմանն ուղղված աշխատանքների իրականացման համար, բ) Համագործակցության ծրագրի իրականացման ժամանակահատվածում ազգային զարգացման լույսնի կարգավիճակ ունեցող Ադատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի (Կայուն զարգացման ազգային ծրագրի) նշանակության դատարանում, գ) դարաբաղյան հակամարտությունը խաղաղության դաշնագրով կարգավորելու հավանականությունը և Թուրքիայի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների լիարժեք հաստատումը, ինչը կմեծացնի Հայաստանի զարգացման ներուժը, դ) կլիմայի փոփոխության հնարավոր ազդեցությունը Հայաստանի տնտեսության և սոցիալական զարգացման վրա, ե) դարավորություններ կրող անձանց՝ իրենց գործառնությունները կատարելու անկարողությունը, զ) ղեկավար հաստատությունների և ֆադաբաղյան հասարակության կազմակերպությունները՝ բարձրակարգ ծրագրեր կամ ծրագրային նախագծեր իրականացնելու կարողության կամ դատարանականության բացակայությունը, է) նվիրատուների տրամում Հազարամյակի զարգացման նպատակների ձեռքբերումները սատարելու ցանկության բացակայությունը, ը) ՄԱԿ-ի գործակալությունների միջև բավարար մակարդակով համագործակցության բացակայությունը և թ) մասնավորադեպ համաշխարհային տնտեսական և ֆինանսական ճգնաժամի դարձաններում Համագործակցության ծրագրի ամբողջական իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցների բացակայությունը:

ՄԱՍ VIII ՄԱԶԾ-Ի ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

8.1 ՄԱԶԾ-ն կերախավորի մի կողմից Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լրանի և/կամ ամենամյա աշխատանքային լրանի, ՄԱԿԶԱԾ-ի նախնական արդյունքների և մյուս կողմից՝ Հազարամյակի զարգացման նպատակների, ներառյալ մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի հաշվետվությունների համաչափությունը: Տարեկան ստուգումների և առաջընթացի ընթացիկ հաշվետվությունների միջոցով կարահայտվեն ՄԱԶԾ-ի և կառավարության ու ծրագիրն իրականացնող գործընկերների պարտավորությունները:

8.2 Եթե իրականացնող գործընկերը դրամական միջոցներ ստանա ՄԱԿ-ի մի ֆանի գործակալություններից, ապա ծրագրի մոնիթորինգը, ֆինանսական մոնիթորինգը և աուդիտը կիրականացվի ՄԱԿ-ի բոլոր վերոնշյալ գործակալությունների կողմից կամ նրանց հետ համաձայնեցված կարգով:

8.3 Համագործակցության ծրագրի իրականացման համար ՄԱԶԾ-ն իր հիմնական միջոցներից կհասկացնի 7,643,000 ԱՄՆ դոլար:

Ֆինանսավորող գործընկերների հետաքրքրվածության պարագայում, կառավարության առաջնորդությամբ ՄԱԶԾ-ն կփորձի հայթայթել ևս 28,200,000 ԱՄՆ դոլար¹:

8.4 Կառավարության խնդրանքով ՄԱԶԾ-ն.

- (i) Ծրագրային փաթեթի ազգային սնուցումների հետ խորհրդակցելուց հետո կհավաքագրի մասնագետներ ու փորձագետներ և ՄԱԶԾ-ի կանոնադրության, կանոններին, ռազմավարություններին և ընթացակարգերին համադասասխան կմասակարարի աղյուսակներ և կհամադրի ծառայություններ,
- (ii) կկազմակերպի վերադասարաններ, այդ թվում կադրակազմի հետազոտական կրթաթոշակներ և ուսումնական այցեր,
- (iii) կադրակազմի ՄԱԶԾ-ի կողմից ղեկավարվող համաժամանակային տեղեկատվական համակարգերի, ներառյալ խորհրդասուների և զարգացման ծառայություններ մատուցող հաստատությունների ցանկերի մասշտաբավորությունը,
- (iv) կադրակազմի ՄԱԿ-ի մասնագիտացված գործակալությունների, հիմնադրամների և ծրագրերի ցանցի մասշտաբավորությունը:

8.5 ՄԱԶԾ-ն կօգտվի ՄԱԿԶԱԾ-ի մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի միջոցով ՄԱԶԾ-ի կողմից ներփին կարգով անցկացվող տարեկան և ծրագրային ստուգումների արդյունքներից՝ կառավարության, ՄԱԶԾ-ի և իրականացնող գործընկերների միջև բաշխված պարտականությունները հաստատելու և անհրաժեշտության դեպքում՝ կարգավորելու համար:

ՄԱՍ IX ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

9.1 Կառավարությունը կկատարի 1995 թ. մարտի 8-ին կնքված Օժանդակության հիմնական ստանդարտ համաձայնագրով ստանձնած իր պարտավորությունները՝ ՄԱԶԾ-ի սեփականության, դրամական միջոցների և ակտիվների, ինչպես նաև դաստիարակման անձանց ու խորհրդասուների առումով ՄԱԶԾ-ի գործակալությունների արժույթությունների և անձեռնմխելիության մասին դրույթներին համադասասխան:

9.2 Համագործակցության ծրագրին իր նվիրատվության շրջանակներում կառավարությունը կհամաֆինանսավորի ծրագրի ծախսերի առնվազն տասը տոկոսը, ինչը կազմում է մոտ 3 584 300 ԱՄՆ դոլար և հնարավորության դեպքում կհամադրի լրացուցիչ միջոցներ ծրագրի հաջող իրականացումն ապահովելու համար:

- (i) Համագործակցության ծրագրի աշխատանքային լրանի շրջանակներում Համագործակցության ծրագրի ծախսերի մի մասի համաֆինանսավորմանն ուղղված կառավարության նվիրատվական միջոցները ղեկավարվում են փոխանցվելով ՄԱԶԾ-ի հայաստանյան գրասենյակի՝ «Էյչ-էս-բի-սի» բանկի հայաստանյան մասնաճյուղի հաշվին:

Բանկային հաշվեհամարներ.
001-186857-050 (ՀՀ դրամով փոխանցումների համար)
001-186857-150 (ԱՄՆ դոլարով փոխանցումների համար)

¹ This amount includes 10% of Government Cost Sharing as reflected in paragraph 9.2

- (ii) ԱՄՆ դոլարից բացի այլ արժույթով սրամադրվող գումարի արժեքը կորուսվի փոխանցման օրը ՄԱԿ-ի կողմից սվյալ սարադրամի փոխարժեքի ընդունված աշխատանքային դրույքաչափով: Եթե ՄԱԿ-ի կողմից ընդունված աշխատանքային դրույքաչափը փոփոխվի նախքան ՄԱՁԾ-ի կողմից ամբողջ գումարի ծախսումը, ապա համադասասխանաբար կկարգավորվի հաշվի մնացորդը: Գումարի մնացորդի արժեքը կուն արձանագրելու դեպքում ՄԱՁԾ-ն այդ մասին կտեղեկացնի կառավարությանը՝ վերջինիս կողմից լրացուցիչ միջոցների սրամադրման հարցը դարձնելու համար: Եթե նշված միջոցները չսրամադրվեն, ՄԱՁԾ-ն կարող է սահմանափակել, ընդհատել կամ դադարեցնել Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լրացման շրջանակներում նախատեսված օգնությունը:
- (iii) Գումարի սրամադրման վերոնշյալ ժամանակացույցի հիմքում ընկած է այն դեպքում, որ գումարը դեռ է փոխանցվի նախքան ծրագրված միջոցառումների իրականացումը: Ժամանակացույցը կարող է փոփոխվել Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լրացման կազմում ընթացքին համադասասխան:
- (iv) ՄԱՁԾ-ն գումարը ստանում և սնօրհնում է իր կանոնակարգին, կանոններին և դաշտնակալական հրահանգներին համահունչ:
- (v) Բոլոր ֆինանսական հաշվարկները և հաշվետվությունները կներկայացվեն ԱՄՆ դոլարով:
- (vi) Եթե արժեքված գործոնների, սարադրամի կուրսի անկայունության կամ այլ անկանխատեսելի հանգամանքների դեպքում ստացված կամ կասարկված նախատեսվածից ավելի մեծ ծախսեր ու վճարումներ, ապա ՄԱՁԾ-ն ժամանակին կառավարությանը կներկայացնի հավելվածի տեսքով լրացուցիչ անհրաժեշտ դրամական միջոցների նախահաշիվը: Կառավարությունը դեռ է ամեն ջանք գործադրի անհրաժեշտ դրամական միջոցներ հայթայթելու համար:
- (vii) Եթե կառավարությունը կամ այլ աղբյուրներ վճարման ժամանակացույցում սահմանված կարգով չսրամադրեն խնդր առարկա գումարը կամ վերոնշյալ (vi) կետի համաձայն չփոխանցեն դեպքում լրացուցիչ միջոցները, ապա ՄԱՁԾ-ն կարող է սահմանափակել, ընդհատել կամ դադարեցնել սույն համաձայնագրով Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լրացման շրջանակներում սրամադրվող օգնությունը:
- (viii) Նվիրվածության տրուսային եկամուտը կփոխանցվի ՄԱՁԾ-ի հաշվին և կսնօրհնվի հաստատված ընթացակարգերին համադասասխան:
- (ix) ՄԱՁԾ-ի Գործադիր խորհրդի՝ այլ աղբյուրներից ծախսերի փոխհատուցման ֆադաբակաբանության շրջանակներում հիշատակված որոշումների և հրահանգների համաձայն՝ կառավարության նվիրվածությանը կփոխհատուցվեն ընդհանուր կառավարման աջակցության ծառայությունների մատուցման ադադակալման համար ՄԱՁԾ-ի գլխավոր գրասենյակի և հայաստանյան գրասենյակի կառույցների կողմից կատարված անուղղակի ծախսերը: Ընդհանուր կառավարման աջակցության ծառայությունների ծախսերը վճարելու համար կհասկացվի նվիրվածության գումարի 3 տոկոսը: Ավելին՝ ֆանի դեռ ծրագրի իրականացման բոլոր ուղղակի ծախսերը, ներառյալ կատարող կազմակերպության կամ իրականացնող գործընկերոջ ծախսերը, ակնհայտորեն փոխկադակալված են որոշակի ծրագրի կամ ծրագրերի հետ, դրանք համադասասխան տողով կներկայացվեն ծրագրի բյուջեում և սահմանված կարգով կընդգրկվեն ծրագրում:

Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լրացման իրականացման համար բյուջեով հասկացված գումարների ամբողջությունը ծրագրի իրագործմանն ուղղված ծառայությունների փոխհատուցման հաշվարկային ծախսերի հետ միասին չդեռ է գերազանցի սույն համաձայնագրով Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լրացման իրականացմանը հասկացված միջոցները:
- (x) Նվիրվածության միջոցներով ձեռքբերված սարքավորումների, ադրամների և այլ գույքի սեփականության իրավունքը փոխանցվում է ՄԱՁԾ-ին: ՄԱՁԾ-ի սեփականության իրավունքի փոխանցման հետ կադակալված հարցերը կարգավորվում են ՄԱՁԾ-ի համադասասխան ռազմավարություններին և ընթացակարգերին համադասասխան:
- (xi) Նվիրվածական միջոցները ենթակա են միայն ներքին և անկախ ֆինանսական սուուուումների ՄԱՁԾ-ի

ֆինանսական կանոնադրությամբ, կանոններով և հրահանգներով սահմանված կարգով:

9.3 Համագործակցության ծրագրի մասնակցային լուծումներ, դրա իրականացման ընթացքի, մոնիթորինգի և գնահատման համար կիրառվեն այդ գործընթացներում ֆաղափարակալ հասարակության և զարգացման այլ գործընկերների ներգրավումն ապահովող մեխանիզմներ: Կառավարությունը տարավոր է նաև կազմել ծրագրային լուծումներ, կազմակերպել ընթացիկ ծրագրային սնուցումներ և համատեղ ռազմավարական հանդիպումներ և դիսկուսիոններ կերպով համակարգել միջոցառումներ և թեմատիկ զարգացման գործընկերների խմբերի աշխատանքը և նախատեսել նվիրատուների, ֆաղափարակալ հասարակության, մասնավոր հասվածի և ՄԱԿ-ի գործակալությունների ներգրավումներ:

Բացի այդ, կառավարությունը կաջակցի մոնիթորինգ անցկացնելու, շահառուներին հանդիպելու, ծրագրի ընթացքը և ծրագրային միջոցների օգտագործման արդյունքները գնահատելու նպատակով ՄԱԶԾ-ի աշխատակիցների և/կամ ներկայացուցիչների ընթացիկ այցերի իրականացմանը:

Կառավարությունը սահմանված կարգով ժամանակին ՄԱԶԾ-ին կստեղծակցի Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լուծումի իրականացման ընթացքում ֆաղափարակալ և օրենսդրական դաշտում արձանագրված ցանկացած փոփոխությունների մասին, որոնք կարող են բացասաբար անդրադարձալ համագործակցության վրա:

9.4 Իրականացնող գործընկերների կարգավիճակով հանդես եկող միջազգային ՀԿ-ներից և միջկառավարական կազմակերպություններից ստացվող դրամական միջոցները ղեկավար է օգտագործել միջազգային չափանիշներին համապատասխան և մասնավորապես երաշխավորել, որ դրամային ծախսերը սարկվան աշխատանքային լուծումներում նշված միջոցառումների վրա և գումարը սահմանափակ հետք վեց ամսվա ընթացքում ՄԱԶԾ-ին ներկայացնել ամբողջ ստացած գումարը ծախսելու մասին հաշվետվություններ:

9.5 Կանոնավոր և հասուկ սնուցումների իրականացմանն աջակցելու շրջանակներում ՄԱԶԾ-ից դրամական միջոցներ ստացող բոլոր իրականացնող գործընկերները ՄԱԶԾ-ին կամ նրա ներկայացուցիչներին ժամանակին կներկայացնեն:

- ՄԱԶԾ-ից ստացված դրամական փոխանցումների գործարքները հաստատող բոլոր ֆինանսական փաստաթղթերը,
- անձնակազմը և իրականացնող գործընկերոջ ներքին վերահսկողության համակարգի աշխատանքին վերաբերող բոլոր անհրաժեշտ փաստաթղթերը, որի միջոցով ստացվել են դրամական փոխանցումները:

9.6 Իրականացնող գործընկերոջը և ՄԱԶԾ-ին կզեկուցվեն յուրաքանչյուր սնուցման արդյունքները: Բացի այդ բոլոր իրականացնող գործընկերները:

- կստանան և կվերլուծեն հաշվետվերի սնուցման մասին վերահսկիչների հաշվետվությունը,
- դրամական միջոցներ սրամադրած ՄԱԶԾ-ին ժամանակին կհայտնեն վերահսկիչների ցանկացած հանձնարարականի վերաբերյալ իրենց համաձայնությունը կամ անհամաձայնությունը,
- ժամանակին միջոցառումներ կձեռնարկեն ընդունված հանձնարարականները կատարելու համար,
- ՄԱԿ-ի գործակալություններին եռամսյակային կհավաստագրվեն կամ կողմերի սահմանած կարգով հաշվետվություններ կներկայացնեն ընդունված հանձնարարականները կատարելու համար ձեռնարկված միջոցառումների մասին:

ՄԱՍ X ԱՅԼ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

10.1 Համագործակցության ծրագրի գործողությունների լուծում ուժի մեջ կմնա վեց արի` մինչև 2015 թվականի վերջ:

10.2 Սույն Համագործակցության ծրագրի աշխատանքային լուծումը կարող է փոփոխվել կողմերի փոխադարձ համաձայնությամբ համատեղ ռազմավարական հանդիպման արդյունքների մեկված հանձնարարականների հիման վրա:

10.3 Սույն Համագործակցության ծրագրի աշխատանքային լուծումի որևէ դրույթի մեկնաբանությամբ ոչ մի դեպքում չի կարող անստավել ՄԱԶԾ-ի դաշտայնությունը, որը սահմանված է Հայաստանի կողմից ստորագր-

ված Արժույթային և անձեռնմխելիության մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի բովանդակությամբ և էությամբ:

10.4 Սույն Համագործակցության ծրագրի աշխատանքային ժամանակահատվածում կիրառվող համապատասխան հարցազրույցի կողմից ստորագրված բոլոր Համագործակցության ծրագրի աշխատանքային ժամանակահատվածում և կարող է կարգավորվել համապատասխան հանդիման արդյունքում մշակված հանձնարարականների շուրջ բոլոր մասնակիցների փոխադարձ համաձայնությամբ:

Ի ՎԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ՎԵՐՈՇԱՐԱԴՐՅԱԼԻ, համադաստիսան լիազորություններով օժտված ներհասարակական, 2010 թ-ի հունիսի 7-ին, Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաք Երևանում ստորագրեցին սույն Համագործակցության ծրագրի գործողությունների ժամանակահատվածը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից՝		ՄԱԿ-ի Ջարգացման ծրագրի հայաստանյան գրասենյակի կողմից՝	
Ստորագրություն՝	-----	Ստորագրություն՝	-----
Անուն՝	-----	Անուն՝	-----
Պաշտոն՝	-----	Պաշտոն՝	-----

ՀԱՎԵԼԿԱԾՆԵՐ

Հավելված 1. Համագործակցության ծրագրի գործողությունների մյուս առյուծանների և ռեսուրսների աղյուսակ:

ՄԱՋԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նախատեսված	Նախատեսված ցուցանիշներ	Արդյունքներ և առյուծանային ցուցանիշներ սահմանված կրկնաթիվ	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համապատասխան հավելվածային միջոցներ (սահմանված կրկնաթիվ, 1000 ԱՄՆ դոլար)														
					2010 2011 2012 2013 2014 2015 ԸՆդամենը														
<p>ՄԱԿՋԱԾ-ի նախատեսված թիվ 1՝ Ամհավասարությունների հարթախարտում և խոցելի խմբերի համար սննդամթերքի և կայուն աճին:</p>																			
<p>Արդյունքային հարթախարտում և միջազգային մակարդակով առաջադրված զարգացման նախատեսվածներ, ճանաչողական հարթախարտում</p> <p>ՀՅՆ-ների իրագործում</p> <p><i>(Իրագործարարական ժամանակահատվածը 08-11, նախատեսված ժամանակահատվածը 1)</i></p>	<p>Նախատեսված ցուցանիշ 1.1</p> <p>Ազգային և միջազգային մակարդակով առաջադրված զարգացման նախատեսվածներ, ճանաչողական հարթախարտում</p>	<p>Նախատեսված ցուցանիշ 1.1.1</p> <p>Եվամուսնի ստեղծման ռոլոված նորարար և համակողմանի ռազմավարություններ և առաջնություններ խոցելի խմբերի կենսամակարդակի բարձրացման ուղղությամբ միջոցառումներ նախատեսված և դրան կենսագործելու հասանելիությունների կարողությունների հզորացում</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <ol style="list-style-type: none"> Եվամուսնի ստեղծման ռոլոված նորարար և առաջադրված ծրագրի թիվը: Նախատեսված ռազմավարություններ և առաջնություններ ստեղծման նորարար ծրագրեր կիրառող գյուղատնտեսական սննդամթերքի թիվը: Համայնքներում եվամուսնի ստեղծման ռոլոված նորարար և առաջադրված ծրագրի կիրառող գյուղատնտեսական սննդամթերքի թիվը: <p>Ելակետ</p> <ol style="list-style-type: none"> Մինչև 2009 թ. սարսիկից ՄԱԿԾ-ն ձևավորել և մերկայացրել է եվամուսնի ստեղծման մոտ ծրագրեր՝ կարողացել ֆինանսավորում, ենթակառուցվածք, վարկերի երաշխավորում: Մինչև 2009 թ. սարսիկից նորարար գյուղատնտեսական ծրագրերով վերադարձվել է մոտ 450 գյուղատնտես: Վերականգնվել է սոցիալական, մակարդակային և սննդամթերքի 24 ենթակառուցվածք: Մինչև 2009 թ. սարսիկից առաջադրվել են մոտ 60 նորարար գաղափարներ: 	<p>ՀՀ սարսիկից վերականգնման նախարարություն</p> <p>ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն</p> <p>ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն</p> <p>Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ</p> <p>ՓՄՁ ԶԱԿ</p>	<p>Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>250</td> <td>250</td> <td>200</td> <td>200</td> <td>150</td> <td>150</td> <td>1200</td> </tr> </table> <p>Այլ միջոցներ</p> <table border="1"> <tr> <td>350</td> <td>350</td> <td>350</td> <td>350</td> <td>300</td> <td>300</td> <td>2000</td> </tr> </table>	250	250	200	200	150	150	1200	350	350	350	350	300	300	2000
250	250	200	200	150	150	1200													
350	350	350	350	300	300	2000													

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարակապ հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)							
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը	
	<p>Ելակետ՝ Պատկանական և ներդրման ցուցանիշները 2008 թ. դրությամբ գործազրկության ցուցանիշը կազմել է համադասարակապաբար 6,3 և 28,4 տոկոս: Ամենամեծ թիվն արձանագրվել է Կոստայի (38,2%), Շիլիի (35,5%) և Լոռու (34,1%) մարզերում:</p> <p>Թիրախ՝ Մինչև 2015թ. գործազրկության ցուցանիշը կնվազի մինչև 15 տոկոսով (Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության մեթոդաբանություն):</p> <p>Ցուցանիշ 3. Մարզերի և մայրաքաղաքի բնակչության արդատության մակարդակի ցուցանիշի հարաբերակցությունը:</p> <p>Ելակետ՝ 1,4 (2007 թ.)</p> <p>Թիրախ՝ <1.2 (1,9)</p>		<p>Թիրախ՝</p> <ol style="list-style-type: none"> Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կներկայացվի առնվազն 3 նոր ծրագիր և 5 նոր բիզնես համակարգ: Մինչև 2015 թ. սարեվերջ առնվազն 750 համայնքների բնակիչ (սարեվա՝ 100 բնակիչ) կներադասարակապ մուտքար և արդիական ծրագրերով: Վերադասարակապ գյուղատնտեսների թվի առնվազն երկու երրորդը եկամուտների տեղեւծման համար կկիրառի նորարար ծրագրեր: Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կներկայանա ցուցանիշի ստիջիակապ, մասկութային, սննտակապ և բնադրամիտմանակապ առնվազն 15 ենթահամակարգ (սարեվա՝ մոտ 3 ենթահամակարգ): 									
	<p>Նպատակային ցուցանիշ 1.1.2</p> <p>Գիտելիքի վրա հիմնված սննտություն կառուցելու համար ծրագրի և մեխանիզմների ներդրում:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <ol style="list-style-type: none"> Ստորար և բարձր տեխնոլոգիաների ձեռքբերումներից օգտվող նոր ձեռնարկությունների թիվը: Գիտելիքի վրա հիմնված սննտություն կառուցելու նպատակով կազմված հայեցակարգային փաստաթղթերի թիվը: 	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>77 Էկոնոմիկայի նախարարություն ՓՄԱԶ ԶԱԿ</p>	<p>77 Էկոնոմիկայի նախարարություն ՓՄԱԶ ԶԱԿ</p>	<p>77 Էկոնոմիկայի նախարարություն (TRAC1, 2&3)</p>	40	40	40	30	30	20	200
					<p>Այլ միջոցներ</p>	60	60	60	40	40	40	300

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նախագիտություն	Նախագիտական ցուցանիշներ	Նախագիտական ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սահմանված կրթական կարգով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարանական հավելարկային միջոցներ (սահմանված կրթական կարգով, 1000 ԱՄՆ դոլար)						
						2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը
						Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)						
	Նախագիտական ցուցանիշ 1.2 Հայաստանի մարզերում բնակվող խոցելի խմբերի, մասնավորապես՝ կանանց և երիտասարդների համար ավելի մասշտաբային դարձել սնտեսական հմտակարգությունները:	Նախագիտական ցուցանիշ 1.2.1 Մասնագիտական կրթության և բարձրագույն կրթության ծրագրերի միջոցով արդիականացվում են աշխատանքային երկրագործական հմտակարգությունները և համար ամրապնդվում են հմտությունները:	Նախագիտական ցուցանիշներ: 1. Մասնագիտական կրթության համակարգում կայունացվում է 25 տարի չափով: 2. Մասնագիտական կրթության համակարգում գործող 120 չափանիշներից ներկա որոշյալն արդիականացվել են միջին մասնագիտական կրթության 22 որակավորման չափանիշ և նախնական մասնագիտական կրթության 2 չափանիշ: Մասնագիտական կրթության համակարգի համար հայտերնով վերջերս տրամադրվել է միայն 9 նոր ձեռնարկ և դասագիրք:	Ցուցանիշներ 1. Մասնագիտական կրթության համակարգում ընդգրկվածների թիվը սոկոսային աճ (լուս սեռի և բնակչության վայրի՝ մարզերի): 2. Եվրոպական մասնագիտական կրթության միջավայրում ներգրավվածների մակարդակի աճ: 3. Մասնագիտական կրթության համակարգում աշխատանքային երկրագործական ներդրումները:	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն Մասնագիտական կրթության ազգային կենտրոն Աշխատանքի տեսական ծննդություն	50	50	100	100	100	100	500
	Նախագիտական ցուցանիշ 1.2 Հայաստանի մարզերում բնակվող խոցելի խմբերի, մասնավորապես՝ կանանց և երիտասարդների համար ավելի մասշտաբային դարձել սնտեսական հմտակարգությունները: Ցուցանիշ 1. կանանց և երիտասարդների գործազրկության տոկոսային նվազում: Ելակետ՝ Հայաստանում արձանագրված գործազրկության ցուցանիշը ներկայումս կազմում է 28.4 տոկոս: 16-24 տարեկան անձանց երջանում այդ ցուցանիշը գերազանցում է վերոնշյալ թվի կրկնապատկելը՝ կազմելով 57.6 տոկոս: Թիրախ՝ կանանց և երիտասարդների երջանում առնվազն 5 տոկոսի չափով գործազրկության ցուցանիշի նվազում: Ցուցանիշ 2. Արդյունքային թվայնացումն արդյուն աշխատանք ունեցող բնակչության հարաբերակցությունը (աղյուսակային ազգային շեմը):	Նախագիտական ցուցանիշներ: 1. Մասնագիտական կրթության համակարգում ընդգրկվածների թիվը սոկոսային աճ (լուս սեռի և բնակչության վայրի՝ մարզերի): 2. Եվրոպական մասնագիտական կրթության միջավայրում ներգրավվածների մակարդակի աճ: 3. Մասնագիտական կրթության համակարգում աշխատանքային երկրագործական ներդրումները:	Նախագիտական ցուցանիշներ: 1. Մասնագիտական կրթության համակարգում կայունացվում է 25 տարի չափով: 2. Մասնագիտական կրթության համակարգում գործող 120 չափանիշներից ներկա որոշյալն արդիականացվել են միջին մասնագիտական կրթության 22 որակավորման չափանիշ և նախնական մասնագիտական կրթության 2 չափանիշ: Մասնագիտական կրթության համակարգի համար հայտերնով վերջերս տրամադրվել է միայն 9 նոր ձեռնարկ և դասագիրք: Թիրախ՝ 1. Մասնագիտական կրթության համակարգում համապատասխան ընդգրկման աճ 5 տոկոսով: 2. ա) Մինչև 2012 թ. սահմանված Եվրամիության սեյմիկական թափանցելի համադասարանական կրթական միջոցների և կրթամիջոցների մասնագիտական կրթության 12 բազմազործառնային մարզային կենտրոն: բ) Մինչև 2015 թ. սահմանված կրթամիջոցների մասնագիտական կրթության համակարգում աշխատող մոտ 300 ուսուցիչներ: գ) Մինչև 2011 թ. սահմանված մասնագիտական կրթություն առաջարկող դրոջների համար ուսուցման ելային արդյունքների հիման վրա կրթական առնվազն հինգ նոր մոդուլային կրթական: դ) Մինչև 2012թ. սահմանված կրթական և կրթական մասնագիտական կրթության վերաբերյալ առնվազն 4 հայեցակարգային փաստաթուղթ: ե) Մասնագիտական կրթության ոլորտում Կողմնակցների գործընթացի ներքին ընդունելիության չափանիշների բավարարում (2013-15 թթ):	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն Մասնագիտական կրթության ազգային կենտրոն Աշխատանքի տեսական ծննդություն	1	1	250	90	80	80	502	

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նդրագրեր	Նդրագրային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադաստիան հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)																				
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը														
	<p>Ելակետ՝ 22,4% (2006)</p> <p>Թիրախ՝ <5% (5.0)</p> <p>Ցուցանիշ 3. Կանանց և տղամարդկանց շրջանում գործազրկության չափանիշի հարաբերակցությունը:</p> <p>Ելակետ՝ 1,6 տկուս 2007 թ.</p> <p>Թիրախ՝ <1,3 տկուս 2015 թ.</p>		<p>3. ա) Մինչև 2010 թ. սարեվերջ կենսակի եկամուտների սեղծման մոդել:</p> <p>բ) Մինչև 2014 թ. սարեվերջ մեկական ուսումնական ծրագրերի 5 տկուսը կնդրաշահ աշխատանքի շուկայի ակտիվ շագնավարությունների զարգացմանը:</p>																						
	<p>Նդրագրային ցուցանիշներ</p> <p>Նդրագրային ցուցանիշ 1.2.2 Կենսադաշտային միջոցներ հայթայթելու համարակարգային արդյունքներ արդարացի և ծառայությունների մատուցման որակը բարձրացնելու համար նդրագրային ոլորտներում հաստատվում է մասնավոր և ղեկավարող հասկանքների գործընկերություն:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>1. Մասնավոր և ղեկավարող հասկանքների միջև հաստատված գործընկերությունների թիվը:</p> <p>2. Մասնավոր և ղեկավարող գործընկերությունների հաստատված նդրագրային կարգավորող համակարգի առկայություն:</p> <p>Ելակետ՝ 2008 թ. կառավարությունը հավանություն է սկսել Մասնավոր և ղեկավարող հասկանքների գործընկերությունների մասին գաղափարին, որը զարգացել է ՄԱԾ-մ:</p> <p>Թիրախ՝</p> <p>1. Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կվազմի մոտ 10 մասնավոր և ղեկավարող հասկանքների գործընկերություն (սարեական մոտ 2 գործընկերություն):</p> <p>2. Մասնավոր և ղեկավարող հասկանքների գործընկերության հայեցակարգի կենսագործում: Մասնավոր և ղեկավարող հասկանքների գործընկերության հայեցակարգի կենսագործում շրջանակներում մինչև 2013 թ. սարեվերջ կլինանալից համադաստիան իրականացնող:</p>	<p>77 էկոնոմիկայի նախարարություն</p> <p>Մասնավոր հասկանքների կազմակերպիչներ</p>	<p>7 հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>50</td> <td>90</td> <td>90</td> <td>90</td> <td>90</td> <td>90</td> <td>500</td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="text-align: center;">Կլ, միջոցներ</td> </tr> <tr> <td>150</td> <td>250</td> <td>250</td> <td>250</td> <td>300</td> <td>300</td> <td>1500</td> </tr> </table>	50	90	90	90	90	90	500	Կլ, միջոցներ							150	250	250	250	300	300	1500
50	90	90	90	90	90	500																			
Կլ, միջոցներ																									
150	250	250	250	300	300	1500																			

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարարական հավելարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)						
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը
	Նպատակային ցուցանիշ 1.2.3 Կորորատիվ սոցիալական շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները Հայաստանում գործարար մշակույթի հիմնական բաղադրիչներն են:	Ցուցանիշներ` 1. Կորորատիվ սոցիալական շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները 2. ՄԱԿ-ի Գլոբալ շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները 3. ՄԱԿ-ի Գլոբալ շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները 4. Ցուցանիշներն են:	Ցուցանիշներ` 1. Կորորատիվ սոցիալական շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները 2. ՄԱԿ-ի Գլոբալ շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները 3. ՄԱԿ-ի Գլոբալ շարժման հարստացումը և սոցիալական ներդրումները 4. Ցուցանիշներն են:	Գլոբալ շարժման հարստացումը Եվրասիա Գործընկերության ցանց Բիզնեսական խորհուրդ Հայ-ամերիկյան ասոսիացիա	70	70	90	90	100	100	500
				Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)	43	50	50	50	50	50	293
				Այլ միջոցներ	50	70	90	90	100	100	500

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նախագիծեր	Նախագիծի ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունաբերական սարքերի կազմակերպում	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարան հավասարակշռված միջոցներ (սարքերի կազմակերպում, 1000 ԱՄՆ դոլար)																					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը															
	<p>Նախագիծ 1.3 Տվյալների հավաքագրման, հարմարման և մոնիթորինգի ազգային համակարգի հղումներ:</p> <p>Ցուցանիշ. Տվյալների հավաքագրման և վերլուծության ազգային համակարգի բարելավում:</p> <p>Ելակետ. Ազգային 2-րդ ՀԶՆ-ի հավելվածի հրահանգում, «Ռեյնֆո» ծրագրի ներմուծում:</p> <p>Թիրախ. «Ռեյնֆո» ծրագրին օգտագործվում է լուծարար մարմինների բոլոր մակարդակներում:</p>	<p>Նախագիծ 1.3.1 Փաստացի վերլուծության և նախագիծային համար ամրագրված տվյալները սրահարմար մուտքային դիտարկման և սեղանային մարմինների ներքին և արտին հասցանակներով տեղափոխված տվյալներ հավաքագրելու, դրանք բարձրացնելու, վերլուծելու և մատչելի կարողությունների ամրապնդում:</p>	<p>Ցուցանիշներ¹</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Մարզերում «Ռեյնֆո» (Devinfo) ծրագրի ներդրում: 2. Պեճակի և սեղանային մատչելի մատչելի և գործող տվյալների բազաների թիվը: 3. Ֆինանսական ձգձգման հետևանքները հարթաշարժի և խոցելիության աստիճանի վերաբերյալ անցկացրած ուսումնասիրության արդյունքների վրա հիմնված տղիակազմ նախագիծային մուտքային մուտքային բարձրացնելու արդյունավետ մատչելիությունների թիվը: <p>Ելակետ²</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Չեղարկումի դարձում մեկնաբանել է «Devinfo» ծրագիրը: 2. 2009 թ. բարձրացվել է համայնքային տվյալների բազան: 3. Ֆինանսական ձգձգման հետևանքները գնահատելու մուտքային խոցելիության աստիճանի վերաբերյալ ուսումնասիրության անցկացում: <p>Թիրախ³</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ամենաուշ մինչև 2011 թ. սարքերը «Devinfo» ծրագիրը կներկայացվի և 3 մարզերում: 2. 2012 թ. և 2015 թ. կթարմացվի համայնքային տվյալների բազան: 3. 2010թ. և 2011 թ. կիրառվի ֆինանսական ձգձգման հետևանքների հարթաշարժի ուղղված արձևագրեր 2 ծրագիր: 	<p>ՀՀ Էկոնոմիկայի մատչելիություն</p> <p>Ազգային վիճակագրական ծառայություն</p> <p>Մարզային իշխանություններ</p>	<table border="1"> <tr> <td>30</td> <td>20</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="text-align: center;"><i>Այլ միջոցներ</i></td> </tr> <tr> <td>150</td> <td>150</td> <td>100</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>550</td> </tr> </table>	30	20	0	0	0	0	50	<i>Այլ միջոցներ</i>							150	150	100	50	50	50	550
30	20	0	0	0	0	50																				
<i>Այլ միջոցներ</i>																										
150	150	100	50	50	50	550																				

ՄԱԶԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սահմանված կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարակապ հաշվարկային միջոցներ (սահմանված կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015
ՄԱԿՁԱԾ-ի նպատակ թիվ 2՝ Ժողովրդավարական կառավարման անբաղձնական արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ										
Ժողովրդավարական կառավարում <i>(Նազանգավարական դրամ 08-11, նպատակային դուրս 2)</i>	Նպատակային ցուցանիշ 2.1 Ինչդեպ կենտրոնական, այնուհետ էլ արտակենտրոնական մակարդակներով ենթակառուցվածքների և մեխանիզմների բարելավումն արտադրում է մարդու, իրավունքների աստիճանական իրագործումը:	Նպատակային ցուցանիշ 2.1.1 Պետական և տեղական մակարդակներով մարդու իրավունքները իրականացնելու նպատակով մարդու իրավունքների դաշտում գրանցված և այլ հաստատությունների իրականացում և ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացում:	Ցուցանիշներ՝ 1. Մարդու իրավունքների միջազգային փաստաթղթերի կիրառման ոլորտում ընդլայնված գիտելիքներ ունեցող մարդու իրավունքների դաշտում գրանցված անձնակազմի ընդլայնումը թվի տեսքով: 2. Մարդու, իրավունքների դաշտում ներկայացրած բողոքների և բավարարված բողոքների թիվը (ըստ մարզերի): 3. Ազգային հաղորդակցության արձանագրություններում ընդգրկված մարդու իրավունքների դաշտում առաջարկությունների թիվը:	Մարդու իրավունքների դաշտում գրանցված 77 արտաքին գործերի մակարարություն Ազգային ժողով Մարզային և տեղական իշխանություններ Եվրամիություն Եվրոպայի խորհուրդ ԵԱԿԿ	700	50	50	50	50	300
	Ցուցանիշ 1. ՄԱԿ-ի Մարդու, իրավունքների դաշտում գրանցված մարդկանց ներկայացված արաջարկությունները թիվը (ըստ ուրի կատարվել են համադասարակապ գործողություններ): Ելակետ՝ Միայն 2008 թ. դրությամբ Հայաստանը ռեթեֆ է ներկայացրել մարդու իրավունքների վերաբերյալ 6 հաշվետվություն 2010 թ. նախատեսված է ներկայացնել երկրի Հանդերձիմանուր դարբերական վերանայումը:	Ցուցանիշ 1. ՄԱԿ-ի Մարդու, իրավունքների դաշտում գրանցված մարդկանց ներկայացված արաջարկությունները թիվը (ըստ ուրի կատարվել են համադասարակապ գործողություններ): Ելակետ՝ Միայն 2008 թ. դրությամբ Հայաստանը ռեթեֆ է ներկայացրել մարդու իրավունքների վերաբերյալ 6 հաշվետվություն 2010 թ. նախատեսված է ներկայացնել երկրի Հանդերձիմանուր դարբերական վերանայումը:	Մարդու, իրավունքների դաշտում գրանցված և սերվակված իշխանություններ Ազգային ժողով Մարզային և տեղական իշխանություններ Եվրամիություն Եվրոպայի խորհուրդ ԵԱԿԿ	150	200	150	150	150	1000	
ՄԱԿՁԱԾ-ի նպատակ թիվ 2՝ Ժողովրդավարական կառավարման անբաղձնական արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ										
Մարդու իրավունքների դաշտում գրանցված 77 արտաքին գործերի մակարարություն Ազգային ժողով Մարզային և տեղական իշխանություններ Եվրամիություն Եվրոպայի խորհուրդ ԵԱԿԿ	150	200	150	150	150	1000				

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունային ցուցանիշներ սարեական կսրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարանական հավելարկային միջոցներ (սարեական կսրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)						
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը
		Նպատակային ցուցանիշ 2.1.3 Չեմոթերապիայի հավասարություն և կանանց դերի բարձրացում արդափոփելու նպատակով ժողովրդական և սեռական իշխանությունների կարողությունների զարգացում:	Ցուցանիշներ՝ 1. Ազգային ժողովրդի կին ժողովրդավարների, մայրերի, մարդկանց, փոխնախարարների հարաբերակցությունը և համայնքների կին ղեկավարների հարաբերակցությունը: 2. Բոլոր մակարդակներով անցկացվող ընտրություններում արագադրվող կանանց թիվը և ընտրված կանանց տոկոսը: 3. Իրականացված ակտիվ և ռազմավարություններում ընդգրկված և կառավարության կողմից ընդունված Չեմոթերապիայի հավասարության վերաբերյալ արագադրվող իրականացման թիվը: Ելակետ՝ 1. Կանայք կազմում են Ազգային ժողովրդի ժողովրդավարների ընդհանուր թվի 8,4 տոկոսը, համայնքի ղեկավարների ընդհանուր թվի 2 տոկոսը, ավագանիների ընդհանուր թվի 4 տոկոսը: Կանանց 86 տոկոսը միջին և կրտսեր խմբի ժողովուրդներ է գրառվել: Կանանց կառավարման մարմիններում և չի մասնակցում որոշումների կայացման գործընթացին: 2. 2008-2012 թթ. Կառավարության ծրագրում արագադրված ոլորտ է ճանաչվել Չեմոթերապիայի հավասարության իրականացումը, նախատեսվում է մինչև 2010 թ. սարեկերտ հավանություն սալ Չեմոթերապիայի հավասարության գաղափարին, Չեմոթերապիայի հավասարության մասին օրենքի յուրաքանչյուր հավասարության հաստատման համար, Կանանց մկանց խնամքը խնամակալության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիայի ընդունվելու 2009 թ. Դաշնային վերաբերյալ արագադրվող ընդլայնացում են երկրին, և դրանց իրականացումը ընթացիկ մեջ է:	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ սարեկերտ կառավարման նախարարություն Չեմոթերապիայի հարցերով զբաղվող ՀԿ-ներ Սնարկային և սեռական իշխանություններ	Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)	0	20	20	20	20	100
					150	200	200	150	150	150	1,000

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունաբերական ցուցանիշներ սահմանված կրթական կրթական	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարանական հավելարկային միջոցներ (սահմանված կրթական կրթական)																				
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը														
			<p>2. Մինչև 2015 թ. սահմանված առնվազն 15 տարածված կազմակերպություններում առաջադրվող կանանց թիվը:</p> <p>3. Կանանց մասնակցությունը խոսակցական բոլոր ձևերի վերաբերյալ մասին կրթական հաստատություններում հայաստանի վերաբերյալ ներկայացրած առաջադրությունների հիման վրա կենսակից կանանց դերի բարձրացման ծրագրի երկրորդ փուլի գործողությունների ազգային մակարդակի վրա 2015 թ. սահմանված կրթական միջոցառումների առնվազն 30 տոկոսը:</p>																						
	<p>Նպատակային ցուցանիշ 2.1.4 Մասնակցային մարմինների երկրի սահմանները և միջազգային վերահսկելու, թրաֆիկինգի դեմ պայքարելու և մարդու իրավունքներն արդյունավետ դաշտում կարողությունների զարգացում:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>1. Միջազգային չափանիշներին համադասարանական մակարդակի վրա միջազգային և թրաֆիկինգի դեմ պայքարի ռազմավարությունների թիվը:</p> <p>2. Ուղղորդման ազգային մեխանիզմի օգնակցություն օգնություն ստացած և վերականգնողական միջոցառումների օգնություն թրաֆիկինգի գործերի, ներառյալ սահմանը հասելու հայտնաբերվածների թիվը ըստ տարի:</p> <p>3. Մահմանների անցման ընթացակարգերի կատարելագործում, սահմանների հասունով մարդկանց ու արդյունքներ սեղանաբեր հետ կապված ընթացակարգերի դարձում:</p> <p>Ելակետ՝</p> <p>1. Մարդկանց թրաֆիկինգի մասին ԱՄՆ-ի մեծական դեղատնային սահմանված գեկույցի համաձայն՝ Հայաստանը մասնակցում դասված 2-րդ խմբի հասուն վերականգն ցուցակից 2009 թ. սեղակվել է 2-րդ խմբի երկրների ցուցակ:</p> <p>2. Ներկայումս վերափոխվում է Թրաֆիկինգի և միջազգային ազգային խորհրդակցությունները: 2010-2012 թթ. թրաֆիկինգի դեմ պայքարի ծրագրի երկրորդ փուլի գործողությունների ազգային մակարդակի վրա ենթակա է ընդունման:</p> <p>3. Թրաֆիկինգի դեմ պայքարի օգնակցություն մեկվել և ներկայումս գործում է ուղղորդման ազգային մեխանիզմը, սակայն այն դեռևս կատարելագործվելու կարիք ունի, ներառյալ դասարանական գերազանցությունների կարողությունների զարգացում: Թրաֆիկինգի գործերի արդյունաբերական ծախսերի մի մասը վճարում է կատարվում:</p>	<p>77 արտադրող գործերի մասնակցություն</p> <p>Միջազգային թրաֆիկինգի ծախսություն</p> <p>Իրավաբանական մարմիններ</p> <p>Ազգային անվտանգության ծախսություն (սահմանադրված)</p> <p>77 աշխատանքի և սոցիալական հարցերի մասնակցություն</p> <p>77 առողջապահության մասնակցություն</p>	<p>Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>40</td> <td>60</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>25</td> <td>25</td> <td>250</td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="text-align: center;">Այլ միջոցներ</td> </tr> <tr> <td>300</td> <td>300</td> <td>300</td> <td>350</td> <td>150</td> <td>150</td> <td>1550</td> </tr> </table>	40	60	50	50	25	25	250	Այլ միջոցներ							300	300	300	350	150	150	1550
40	60	50	50	25	25	250																			
Այլ միջոցներ																									
300	300	300	350	150	150	1550																			

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպասակներ	Նպասակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարակապ հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)																					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը															
			<p>4. Սահմանների կառավարում և երկրի սահմանի հասնան հետ կապված ընթացակարգերը դեռևս լիովին չեն համադասարակապվել միջազգային չափանիշներին և դրանք ժամանակասար և աշխատասար են:</p> <p>Թիրախ՝</p> <p>1. Մինչև 2015 թ. սարելուց կառավարությունն ազգային ֆալանկանության մակարակով կկազմի և կընդունի թրաֆիկինգի դեմ լոգիստիկ մասին արմավագն 3 փաստաթուղթ:</p> <p>2. Մինչև 2014 թ. սարելուց ազգային մակարակով կլինի կիրառելի թրաֆիկինգի գրուերին տրամադրվող աջակցության ծրագիր: Մինչև 2015 թ. սարելուց օգնություն ստացան թրաֆիկինգի գրուերի թիվը կազմի արմավագն 15 տկտուղ:</p> <p>3. Մինչև 2012 թ. սարելուց Եվրամիության ղախանջներին համադասարակապ կկատարվեցործվեն սահմանը հասելու հետ կապված ընթացակարգերը և կլեռագիծի արմավագն մեկ սահմանային անցակետ: Մինչև 2012 թ. սարելուց սահմանների կառավարումն ընթացակարգերի կրանակված ծրագրով կլեռադասարակապվի համադասարակապ ծառայությունների անձնակազմը: Մինչև 2013 թ. սարելուց կընդունվեն Սահմանների հանալի կառավարման ռազմակարությունը և գործողությունների ղախնը:</p>	<p>Միգրացիայի միջազգային կազմակերպություն</p> <p>ԵԱԳԿ</p> <p>Եվրամիություն</p> <p>ԱՄՆ-ի դեսղամություն</p>																						
	<p>Նպասակային ցուցանիշներ</p> <p>Պեռակապ մարմինների՝ միջազգային փաստաթղթերով սահմանս կոռուցիայի դեմ ղախարելու ղախակոռուցիայի րոքյունները կատարելու և ֆալանկան և ֆալանկան հասարակության՝ հակակոռուցիային միջոցները</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>1. ՍԼԿ-ի Կոռուցիայի դեմ մասին կոնկենցիային համադասարակապ ձեռակված և կեննագործված հակակոռուցիային ռազմակարությունների և ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների թիվը:</p> <p>2. Զաղաֆաղիակապ հասարակության կողմից, այդ թիվում կրակմիջոցների մասնակցությամբ իրագործված հակակոռուցիային միջոցառումների թիվը:</p> <p>Ելակետ՝</p> <p>2006 թ. Դալասանը միացել է ՍԼԿ-ի Կոռուցիայի դեմ կոնկենցիային: 2008 թ. ներկայացվել է ՍԼԿ-ի Կոռուցիայի դեմ կոնկենցիային ներու երկրի առաջին իննագնահատման զեկույցը: 2009 թ. ընդունվել է 2009-12 թթ. Դալասանը միջոցառումների ռազմակարությունը:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>1. ՍԼԿ-ի Կոռուցիայի դեմ մասին կոնկենցիային համադասարակապ ձեռակված և կեննագործված հակակոռուցիային ռազմակարությունների և ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների թիվը:</p> <p>2. Զաղաֆաղիակապ հասարակության կողմից, այդ թիվում կրակմիջոցների մասնակցությամբ իրագործված հակակոռուցիային միջոցառումների թիվը:</p>	<p>Կառչարմեի աշխատակազմին կից հակակոռուցիային խորհուրդ</p> <p>Դալասանը միջոցները ռազմակարության իրականացման մոնիթորինգի հանձնաժողով</p> <p>ԴԴ արսալին գործերի մակարություն</p> <p>ԴԿ-ներ, կրակամիջոցներ</p>	<p>Դիմնակապ միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>300</td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="text-align: center;">Կլ. միջոցներ</td> </tr> <tr> <td>150</td> <td>150</td> <td>150</td> <td>150</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>800</td> </tr> </table>	50	50	50	50	50	50	300	Կլ. միջոցներ							150	150	150	150	100	100	800
50	50	50	50	50	50	300																				
Կլ. միջոցներ																										
150	150	150	150	100	100	800																				

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կսրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարակապ հաշվարկային միջոցներ (սարեական կսրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)							
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը	
		վերահսկելու կարողությունների զարգացում:	Թիրախ՝ 1. Մինչև 2015 թ. սարեվերջ հավակոչություն հաղթականությունը և ինսֆուցիոնալ համակարգը կոռուցիայի դեմ թայֆարելու մասին ՍԱԿ-ի կոնվենցիայի արբերությունների վերլուծության ճեպակեցից առնվազն 50 համադասարակապեցված է ՍԱԿ-ի կոռուցիայի դեմ կոնվենցիայի թախանջներին ըստ իրականացված բացերի վերլուծության: 2. Մինչև 2015 թ. սարեվերջ ֆարագիսական հասարակության և լրակազմիջոցների համաձեղ ջանքերով կիրառելի հավակոչություն ծրագրի առնվազն երեք մոնիթորինգ:	Եվրամիություն ԵԱԴԿ Եվրոպայի խորհուրդ ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալություն «Թրանսպերենսի ինթերնեթ» կազմակերպություն								
	Նպատակային ցուցանիշ 2.2 (Թափանցիկության, հաշվետվողականության և մասնակցության մակարդակը բարձրացնելու մոտասկսկյ սարքեր մակարդակներով կառավարման մարմինների կարողությունների բարելավում:	Նպատակային ցուցանիշ 2.2.1 Ամբողջությամբ և անադարձ կառավարման արդյունավետության համար ամիսամսեց իրականացնելու ինսֆուցիոնալ համակարգեր:	Ցուցանիշներ՝ 1. Հիմնական և ամբողջական միջհամայնքային միավորումների թիվը: 2. Արդյունավետության կառավարման համակարգը զարգացնելու մոտասկսկյ կազմված և ընդունված կարգավիճակ և օրենսդրական փաստաթղթերի թիվը: Ելակետ՝ Ազգային ժողովի հավանության է մերկայացվել ՏԻԱ-ի մասին լրանձակված օրենքը: 2009 թ. թարմացվել է համայնքների սլայների բազան: Թիրախ՝ 1. Մինչև 2013 թ. սարեվերջը կիրճնակի և կտրծի 3 միջհամայնքային միավորում, որեղ մինչև 2014 թ. կծակվելեն կարողությունների զարգացման ուղղված միջոցառումներ: 2. 2011 թ. կտրծի միջհամայնքային միավորումների համար մախստեպված իրակակարգը:	ՀՀ սարեվերջ կառավարման մախսարություն Տերական Ինճակարակարման մարմիններ Համայնքների միավորում Համայնքային ֆինանսական ծառայողների միավորում	75	75	75	75	50	50	400	
	Նպատակային ցուցանիշ 1. ՀԲ կառավարման արդյունավետության համաթիվ: Ելակետ՝ Կառավարման արդյունավետության համաթիվ՝ 46,4 (սոկոսային ցուցամիշ, 0-100): Թիրախ՝ Մինչև 2015 թ. կառավարման արդյունավետության համաթիվը կիսամի 71,5 սոկոսի:				Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)	150	150	150	150	200	200	1000

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարարական հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)																								
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը																		
					<p>Ցուցանիշներ`</p> <ol style="list-style-type: none"> Տեղական ինժեներական կազմակերպությունների և արհեստագործական կազմակերպությունների թվի աճ: Ինժեներական ընդհանուր բնակչության, այնուհետև էլ տեղական ինժեներական կազմակերպությունների և այլ համադասարարական խմբերի քանակի աճը և աշխատատեղերի ստեղծումը: Սոցիալական ծառայությունների մատչելիության բարձրացումը, նպաստակալ վերականգնված սոցիալական և սննդային ենթակառուցվածքների թիվը: <p>Ելակետ</p> <p>Ընդհանուր առմամբ, ընդհանուր առմամբ և ծրագրային բյուջեական համակարգը կործարվել են 25-ից ավելի համայնքներում: Մեծ մասը է ծրագրային բյուջեական միջոցներով:</p> <p>2004 թ. ընդունվել է «Համայնքային ծառայության մասին» օրենքը, իսկ 2005-07 թթ. կարգավորող իրավական ակտերով: 2007 թ. իրականացվել են առաջին դասարանի դասընթացները:</p> <p>Վերականգնվել է սոցիալական, մշակութային և սննդային 24 ենթակառուցվածք:</p> <p>Թիրախ`</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Մինչև 2012 թ. սարեվերջ ծրագրային լուծումներ և բյուջեական համակարգը ընդունել է տեղական ինժեներական կազմակերպությունների առնվազն 30 տեղում, իսկ մինչև 2015 թ. սարեվերջ` 70 տեղում: Մինչև 2014 թ. սարեվերջ կիրականացվեն աշխատատեղերի ստեղծումը կառավարման ծախսերի մասին իրազեկման բարձրացման համազգային արձագանքներ: Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կվերականգնվի սոցիալական, մշակութային, սննդային և բնակարանային կառուցվածքները 18 ենթակառուցվածք (սարեվերջ` մոտ 3 ենթակառուցվածք): 					<p>77 սարսափային կառավարման մարմիններ</p> <p>Տեղական ինժեներական կազմակերպություններ</p> <p>Համայնքների միավորում</p> <p>Համայնքային ֆինանսական ծառայությունների միավորում</p>	<table border="1"> <tr> <td colspan="5">Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</td> </tr> <tr> <td>150</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>700</td> </tr> <tr> <td colspan="6" style="text-align: center;">Այլ միջոցներ</td> </tr> <tr> <td>100</td> <td>150</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>700</td> </tr> </table>	Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)					150	100	100	100	100	700	Այլ միջոցներ						100
Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)																													
150	100	100	100	100	700																								
Այլ միջոցներ																													
100	150	100	100	100	700																								

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նախատեսված	Նախատեսված ցուցանիշներ	Նախատեսված ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարելի և կրթական կրթական	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համապատասխան հաշվարկային միջոցներ (սարելի և կրթական կրթական)						
						2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը
						Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)						
		Նախատեսված ցուցանիշ 2.2.3 Պետական մարմինների սոցիալական ռազմավարությունների կիրառման մոնիթորինգ անցկացնելու և այդ կիրառումը գնահատելու կարողությունների ամրապնդում:	Ցուցանիշներ՝ Մոնիթորինգի և գնահատման համակարգը հաստատվել է չորս մախարություններում: Թիրախ՝ Մինչև 2015 թ. սարելիք մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի կոզսի մարզային և տեղական կառավարման մարմինների առնվազն 30 տոկոսը:	ՀՀ սարելի և կառավարման մախարություն		0	10	10	10	10	50	
		Նախատեսված ցուցանիշ 2.3.1 Բոլոր մակարդակներով իրագործվող ռազմավարությունների և որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու կարողություն:	Ցուցանիշներ՝ 1. Համայնքային մակարդակով հիմնական Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների (ՔՀԿ-ներ) և համայնքահան կազմակերպությունների թիվը և իրենց գործառնությունները կատարելու համար զարգացած կարողություններ ունեցող վերոնշյալ կազմակերպությունների թիվը: 2. Մասնակցային գործընթացի արդյունքում շահակա և տեղական մակարդակներով կազմակերպված և ընդունված ծրագրային, կարգավորող և օրենսդրական փաստաթղթերի թիվը: Ելակետ՝ Կլեյի քան 50 համայնքներում քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները և Համայնքահան կազմակերպությունները մասնակցել են ռազմավարության մշակմանը և կենսագործմանը: Բնակիչների և Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ակտիվ մասնակցությամբ մշակվել են 30-ից ավել տեղական զարգացման ծրագրեր և բյուջեի նախագծեր: Թիրախ՝ 1. Մինչև 2012 թ. սարելիք համայնքային մակարդակով կիրմնի Քաղաքացիական հասարակության առնվազն չորս կազմակերպություն: 2. Մինչև 2012 թ. սարելիք Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ակտիվ մասնակցությամբ կազմակերպված 4 կարգավորող օրենք:	ՀՀ սարելի և կառավարման մախարություն ՀՀ արտաքին գործերի մախարություն Համայնքների միավորում Համայնքային ֆինանսական ծառայողների միավորում Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններ, Համայնքահան կազմակերպություններ		0	0	10	10	10	10	40
	Նախատեսված ցուցանիշ 2.3 Համայնքները և բնակիչները ձեռք են բերում իրենց իրավունքները որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու կարողություն: Ցուցանիշ 1. Հարադարակայնություն և հաշվետվություն կառավարման ցուցիչներ: Ելակետ՝ -0.59 (2007) Թիրախ՝ >+0.83	Նախատեսված ցուցանիշ 2.3.1 Բոլոր մակարդակներով իրագործվող ռազմավարությունների և որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու կարողություն:	Ցուցանիշներ՝ 1. Համայնքային մակարդակով հիմնական Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների (ՔՀԿ-ներ) և համայնքահան կազմակերպությունների թիվը և իրենց գործառնությունները կատարելու համար զարգացած կարողություններ ունեցող վերոնշյալ կազմակերպությունների թիվը: 2. Մասնակցային գործընթացի արդյունքում շահակա և տեղական մակարդակներով կազմակերպված և ընդունված ծրագրային, կարգավորող և օրենսդրական փաստաթղթերի թիվը: Ելակետ՝ Կլեյի քան 50 համայնքներում քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները և Համայնքահան կազմակերպությունները մասնակցել են ռազմավարության մշակմանը և կենսագործմանը: Բնակիչների և Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ակտիվ մասնակցությամբ մշակվել են 30-ից ավել տեղական զարգացման ծրագրեր և բյուջեի նախագծեր: Թիրախ՝ 1. Մինչև 2012 թ. սարելիք համայնքային մակարդակով կիրմնի Քաղաքացիական հասարակության առնվազն չորս կազմակերպություն: 2. Մինչև 2012 թ. սարելիք Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ակտիվ մասնակցությամբ կազմակերպված 4 կարգավորող օրենք:	ՀՀ սարելի և կառավարման մախարություն ՀՀ արտաքին գործերի մախարություն Համայնքների միավորում Համայնքային ֆինանսական ծառայողների միավորում Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններ, Համայնքահան կազմակերպություններ		150	150	150	100	100	100	750

ՄԱՃ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունաբերական ցուցանիշներ սահմանված կարգով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարանական հավելարկային միջոցներ (սահմանված կարգով, 1000 ԱՄՆ դոլար)						
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը
					Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)						
	<p>Ցուցանիշ 2. Սոցիալական գործընկերության ինստիտուցիոնալ ներդրում:</p> <p>Ելակետ՝ 2009 թ. կարգավորված և ֆալսիֆիկացված հասարակության հիմնական ներկայացուցիչները ԿԾԾ-ի կամ ԱՐՈԾ-2-ի օրգանակներում ստորագրել են Սոցիալական գործընկերության համաձայնագիրը:</p> <p>Թիրախ՝ Սոցիալական գործընկերության ինստիտուցիոնալ և բոլոր հիմնական ռազմավարություններն ու ծրագրերը:</p>	<p>Նպատակային ցուցանիշ 2.3.2 Ամրադրվում է լրացված միջոցների անվանական արժեքի և բարձրագույնը մասնավորապես խոցելի խմբերի համար սեղանակալարային մասշտիբային անվարարակը:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>1. Կառավարության ծրագրերի իրականացմանը հետևելու և դրանք լրացված լինելու հարցում կարողությունների լրացումների և լրացված միջոցների աշխատանքների թիվը:</p> <p>2. Լրացված միջոցների, ռեսուրսային մարմինների և ֆալսիֆիկացված հասարակության միջև համագործակցություն խթանման ուղղված ծրագրերի թիվը:</p> <p>Ելակետ՝ Լրացված միջոցների կենտրոնական IREX ցուցանիշի համաձայն 2008 թ.՝ Հայաստանի լրացված միջոցներն օբյեկտիվ և համակողմանի ստեղծագործություն չեն ստանդարտում:</p> <p>Թիրախ՝</p> <p>1. Մինչև 2013 թ. սարգելել կարավարության ծրագրերի մոնիթորինգի և ստեղծագործությունների հարուրդի ու հետևողական հարցերի ուղիղում կենտրոնական առկայությունը 100 լրացված և լրացված միջոցների աշխատանք:</p> <p>2. Մինչև 2015 թ. սարգելել կիրականացվող կարավարության, ՀԿ-ների և լրացված միջոցների ներկայացուցիչների փոխանակմանը նպաստող առկայությունը 10 միջոցառում:</p>	<p>Լրացված կազմակերպություններ</p> <p>ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն</p> <p>ՀԿ-ներ</p> <p>IREX</p>	35	35	35	35	35	200	200
					150	200	200	200	150	100	1,000
					<i>Այլ միջոցներ</i>						
	<p>Նպատակային ցուցանիշ 2.3.3 Ֆորմալ և ոչ ֆորմալ ուսուցման կրթարժեքի բարձրացումը մարդու կրթական մակարդակի և կրթական հաստատությունների կողմից ստեղծված միջոցների և իրականացվող միջոցների արժեքի մասին գիտելիքների և իրականացվող միջոցների բարձրացում:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>1. Մասնակցային գործընթացների միջոցով կրթական համակարգի բոլոր մակարդակներում մարդու կրթական մակարդակի բարձրացումը նպաստող ռազմավարական մեխանիզմների մշակում:</p> <p>2. Մարդու կրթական մակարդակի բարձրացումը կրթական մակարդակի հաստատությունների կողմից:</p> <p>3. Կրթական մակարդակի և ուսանողների իրենց կրթական մակարդակի և ուսանողների մեխանիզմների վերաբերյալ իրազեկության մակարդակի բարձրացում:</p> <p>Ելակետ՝ Մարդու կրթական մակարդակի բարձրացումը կրթական մակարդակի բարձրացումը և գործընկերությունների կողմից լրացված միջոցներով:</p>	<p>ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն</p> <p>Մարդու կրթական միջոցների լրացումը</p> <p>Ընդհանուր ոլորտներ և համալսարաններ</p> <p>Մարդու կրթական միջոցների և գիտության նախարարություն</p> <p>ՀԿ-ներ</p>	10	10	10	10	10	0	50	
				150	150	150	100	100	800		
				<i>Այլ միջոցներ</i>							

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարակապ հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)													
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը							
			<p>կրթակազմը ներմուծվել է համընդհանուր կրթության ոլորտում, որոշ համալսարաններում և փորձառաջնորդների վերադաստիարակման ցուցանակներում:</p> <p>Թիրախ՝</p> <p>1. ա) Մինչև 2013 թ. սարեվերջ համադասարակապ ՉԿ-ների մասնակցությամբ կրթությունի և կենտրոնի մարդու իրավունքների դասավանդման գործընկերությունների լուծումը:</p> <p>բ) Մինչև 2015 թ. սարեվերջ մարդու իրավունքների ոչ ֆորմալ կրթության ցուցանակներում ՉԿ-ները կիրառվեն առնվազն 10 միջոցառում:</p> <p>2. Մինչև 2014 թ. սարեվերջ մարդու իրավունքների դասակարգման կրթական ծրագրերում 2 համալսարանների կրթակազմում:</p> <p>3. Մինչև 2015 թ. սարեվերջ նախադասարանային և ետսարձանային գնահատումների միջոցով ստուգվող գիտելիքների մակարդակի բարձրացում առնվազն 50 տոկոսով:</p>	Եվրոպայի խորհուրդ														
	<p>Նպատակային ցուցանիշ 2.3.4</p> <p>Բոլոր մակարդակներով կրթության հասանելիության բարձրացում և կիրառում:</p>	<p>Ցուցանիշներ՝</p> <p>Պետական և ենթասարածրագրային մակարդակներով ձեռնարկված կրթության հասանելիության և ընթացման ուղղված միջոցառումների թիվը:</p> <p>Ելակետ՝</p> <p>Տարածաշրջանում ճիշտ իրավիճակի հնարավոր բարելավման ու զարգացման առկայություն:</p> <p>Թիրախ՝</p> <p>Մինչև 2011 թ. սարեվերջ ազգային և ենթասարածրագրային մակարդակներով կրթության կրթական կենտրոնների կանխման և կրթության հասանելիության բարձրացում: Մինչև 2011 թ. սարեվերջ բանակցային գործընկերություններում ֆորմալ կրթության միջոցառումների ձեռնարկում: Մինչև 2012 թ. սարեվերջ սեկտորների և ենթասարածրագրային միջոցառումների կիրառում: Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կրթության հասանելիության և կրթական միջոցների ներկայացումների թիվը: Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կրթության հասանելիության ցուցանակներում առնվազն հինգ համաշխարհային ծրագրերի իրագործում:</p>	<p>ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն</p> <p>Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ</p> <p>ԹՀԿ-ներ, ՉԿ-ներ</p>	<p>Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>100</td> <td>100</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>50</td> <td>400</td> </tr> </table> <p>Այլ միջոցներ</p> <table border="1"> <tr> <td>200</td> <td>200</td> <td>200</td> <td>200</td> <td>100</td> <td>100</td> <td>1000</td> </tr> </table>	100	100	50	50	50	50	400	200	200	200	200	100	100	1000
100	100	50	50	50	50	400												
200	200	200	200	100	100	1000												

ՄԱԶԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարանական հավելարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)				
					2010	2011	2012	2013	2014

ՄԱԿԶԱԾ-ի նպատակ թիվ 3՝ Մասնավորապես սոցիալապես խոցելի խմբերին մասնուցվող սոցիալական ծառայությունների որակի բարձրացումը և մասշտիբությունը

Արհեստական հանդիմանում և միջազգային մակարդակով առաջադրված զարգացման նպատակներ, ԴՅՆ-ների իրագործում	Նպատակային ցուցանիշ 3.1 խոցելի խմբերի համար կանոնադրված ինստիտուցիոնալ կարողությունները և կիրառված համարդասարան մեխանիզմները:	Նպատակային ցուցանիշ 3.1.1 Պեճական և սեղական մակարդակներով կառավարման մարմինների՝ սոցիալական ռազմավարություններ ձևակերտելու և կենսագործելու և սոցիալական ծառայություններ մատուցելու կարողությունների ամրադրում:	Ցուցանիշներ՝ Բարձրորակ սոցիալական ծառայություններ մատուցելու ոլորտում հարուս գիտելիքներ և հմտություններ ունեցող լուծական և սեղական իմնականապարճան մարմիններ, ֆարաբացիական հասարակության կազմակերպությունների, մարզային և համայնաին հաստատությունների անձնակազմի հարաբերակցությունը: Ելակետ՝ Սոցիալական ծառայությունների մատուցումն աղաղակելու համար սեղական իմնականապարճան մարմինները սահմանափակ լուսաստիանակություն են կրում և ունեն ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսներ: Թիրախ՝ Մինչև 2015 թ. սարելեք լուծական և սեղական իմնականապարճան մարմինների, ֆարաբացիական հասարակության կազմակերպությունների, մարզային և համայնաին հաստատությունների անձնակազմի 25 տկոսը կկերադասասկի բարձրորակ ծառայություններ աղաղակելու համար:	Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3) 25 25 25 25 50 50 200 Այլ միջոցներ 150 150 150 200 200 1000
--	--	---	--	---

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նախագիտում	Նախագիտման ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարարական հավելարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)						
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը
					Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)						
	Նախագիտման ցուցանիշ 4.1.3 Կայուն զարգացման սկզբունքների ընդգրկումը կրթահամակարգում:		Ցուցանիշներ՝ 1. Կայուն զարգացման դասընթացներ առաջարկող ուսումնական հաստատությունների թվի աճ: 2. Կայուն զարգացման վերաբերյալ մշակված և ներկայացված ուսումնական ուղեցույցների և ծանուցիչների թիվը: 3. Կայուն զարգացման առարկան դասավանդելու կարողություն ունեցող ուսուցիչների թիվը:	Բնադրահոսքային մակարարություն Կրթություն և գիտության մակարարություն ՀԿ-ներ և ՔՀԿ-ներ Ուսումնական հաստատություններ	0	0	0	10	0	0	10
	Նախագիտման ցուցանիշ 4.1.4 Պետական և մեթոդական մարմինների կլիմայի փոփոխումը հարմարվելու և դրա հետևանքների մեղմումը համարում ենք միջոցառումներ մշակելու կարողությունների ամրապնդում:		Ելակետ՝ Կառավարությունը ստանձնել է կրթությունը կայուն զարգացման ռազմավարության շրջանակներում ներգրավելու թափանցիկությունը: Թիրախ՝ 1. Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կայուն զարգացման սկզբունքներն ընդգրկող կրթահամակարգը կգործի առնվազն 5 ուսումնական հաստատություններում: 2. Մինչև 2015 թ. սարեվերջ կծեակվի ու կներկայացվի առնվազն 3 նոր ուսումնական ուղեցույց և կանցկացվի առնվազն 10 ուսումնական նախաձեռնում: 3. Առնվազն 20 ուսուցիչ կվերադասարարվի կայուն զարգացման առարկան դասավանդելու համար:	Կարգավորված աշխատակազմ ՀՀ Բնադրահոսքային մակարարություն ՀՀ Գյուղատնտեսության մակարարություն ՀՀ Բնադրահոսքային մակարարություն ՀՀ Էներգետիկայի և բնական տասարների մակարարություն ՀՀ Էկոնոմիկայի մակարարություն	50	50	50	50	0	0	200
					400	500	500	500	300	200	2400

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունքային ցուցանիշներ սարեական կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարակապ հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015
			<p>Ելակետ՝ Կլիմայի փոփոխության հետ կապված խնդիրներն առավել արդյունավետ լուծելու համար անհրաժեշտ է բարելավել Հայաստանի Հանրապետության ինստիտուցիոնալ և իրավական համակարգը: Կլիմայի փոփոխության հեռանկների հարթահարմանն ուղղված միջոցառումների իրմում ընկած են համակողմանի լուծումները, այլ ոչ թե էկոհամակարգային մոնեցումը:</p> <p>Ելակետ՝ Շինարարության չափանիշները չեն համադասարակապում շենքերում էներգարդյունավետ համակարգի բարելավմանն ուղղված միջոցառումներին:</p> <p>Ելակետ՝ Հողային տաճարների օգտագործման մեկն միջոցները օգտակար միջավայրի անվտանգության ստեղծելից կայուն չեն:</p>	ՀԿ-ներ և ՔՀԿ-ներ						
			<p>Թիրախ՝ 1. Մինչև 2013 թ. սարելից կկատարվի կլիմայի փոփոխության հեռանկների հարթահարմանն ուղղված միջոցառումների, ներառյալ՝ ջերմոցային գազերի զոյնագործման, վերագնահատումը: Մինչև 2015 թ. սարելից կկազմվի և կընդունվի կլիմայի փոփոխությանը հարմարվելու գործողությունների ռյալմը:</p> <p>2. Մինչև 2015 թ. սարելից կլիմայի փոփոխության մասին ՄԱԿ-ի օջանակային կոնվենցիային համադասարակապ կմեակվի Ազգային հարողակցության երրորդ ծրագիրը: Մինչև 2015 թ. սարելից կլիմայի փոփոխությանը հարմարվելու ռազմակարության օջանակներում կկազմվի և կընդունվի առնվազն 3 ծրագրային առաջարկ:</p> <p>3. Մինչև 2015 թ. սարելից կսթիվային ոռոգման ծրագրում կընդգրկվի փորձարկման առնվազն 2 սարած:</p> <p>4. Մինչև 2013 թ. սարելից կլիմայի փոփոխության ռիսկերի հետ կապված հարցերով կվերադասարակվեն առնվազն 10 գործընկեր հասասության աշխատակիցներ և 200 անհաս:</p> <p>5. Կլիմայի փոփոխության հեռանկրով առաջացած խնդիրները լուծելու համար մինչև 2013 թ. սկիզբը կկիրառվի էկոհամակարգային մոնեցման սկզբունքի:</p>							

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունաբերական սարեկան կտրվածքով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարարական հավելարկային միջոցներ (սարեկան կտրվածքով, 1000 ԱՄՆ դոլար)																					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ընդամենը															
			<p>6. Մինչ 2013 թ. սարելները կաթիլային ոռոգման ծրագրի իրականացման համար կիսակազմի փորձարկման առնվազն երկու սարած:</p> <p>7. Մինչ 2015 թ. կներկայացվեն «սևահողի դաշտում» հասկացության (LULUCF) մաս կազմող «հողային դաշտերի օգտագործման, օգտագործման եղանակների փոփոխման և անսահման» բաղադրիչները:</p> <p>8. Մինչ 2015 թ. սարելները կծակվեն և կներկայացվեն շենդյալային ենթակառուցվածքային համակարգերի բարելավման վերաբերյալ իրավական ակտեր:</p>																							
		<p>Նպատակային ցուցանիշ 4.1.5 Բնադրական սեռային կայուն և ենթակային սեխնորոգիաների և մաքուր արդյունաբերության զարգացման նորարար ռազմավարությունների և միջոցառումների ձեռնարկում և կիրառում:</p>	<p>Ցուցանիշներ</p> <p>1. Բնադրական ցուցիչների և միջոցառումների թիվը:</p> <p>2. Ենթակային ակտերի թիվը:</p> <p>3. Ենթակային ակտերի թիվը:</p> <p>Ելակետ Հիմնարկումը կազմել է ՀՆԱ-ի աճի 28 տոկոսը, սակայն չի բավարարել ԵՄ չափանիշներին:</p> <p>Հայաստանում ԵՄ-ի նորարարական շենդյալային մեթոդների կիրառման օրինակները սահմանափակ է:</p>	<p>ՀՀ Բնադրականություն Մախարաթուն</p> <p>ՀՀ Էներգետիկայի և բնական ռեսուրսների Մախարաթուն</p> <p>ՀՀ Էկոնոմիկայի Մախարաթուն</p> <p>ՀԿ-ներ և ՔՀԿ-ներ</p>	<p>Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>60</td> <td>60</td> <td>60</td> <td>60</td> <td>10</td> <td>0</td> <td>250</td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="text-align: center;">Այլ միջոցներ</td> </tr> <tr> <td>300</td> <td>600</td> <td>600</td> <td>500</td> <td>250</td> <td>150</td> <td>2.4</td> </tr> </table>	60	60	60	60	10	0	250	Այլ միջոցներ							300	600	600	500	250	150	2.4
60	60	60	60	10	0	250																				
Այլ միջոցներ																										
300	600	600	500	250	150	2.4																				
		<p>Թիրախ</p> <p>1. Մինչ 2011 թ. սարելները կգործածվեն առնվազն սարերի մեկ տասնի համար:</p> <p>2. Մինչ 2015 թ. սարելները շենդյալային ենթակառուցվածքային վերաբերյալ օրենսդրական ակտերի ձեռնարկում և արդյունաբերական ակտերի ձեռնարկում:</p> <p>3. Մինչ 2015 թ. սարելները առնվազն 1 շենդյալային ենթակառուցվածքային մոնիթորինգի կիրառում:</p>	<p>Ցուցանիշներ</p> <p>1. Բազում վեցամյակներ ենթադրող արեւմտյան սլայդների հիման վրա սարերը մակարակներով մշակված դիսկի հարթահատման ռազմավարությունների թիվը:</p> <p>2. Ազգային նամակային դիսկի մասին շեղելակայուն և արեւմտյան վիճակագրություն ներառող հայեցակարգային փաստաթղթերի թիվը:</p>	<p>ՀՀ սարելային կառավարման Մախարաթուն</p> <p>ՀՀ արևելագ իրավաբանների Մախարաթուն</p>	<p>Հիմնական միջոցներ (TRAC1, 2&3)</p> <table border="1"> <tr> <td>150</td> <td>40</td> <td>10</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>200</td> </tr> <tr> <td colspan="7" style="text-align: center;">Այլ միջոցներ</td> </tr> <tr> <td>300</td> <td>300</td> <td>400</td> <td>200</td> <td>200</td> <td>0</td> <td>1.4</td> </tr> </table>	150	40	10	0	0	0	200	Այլ միջոցներ							300	300	400	200	200	0	1.4
150	40	10	0	0	0	200																				
Այլ միջոցներ																										
300	300	400	200	200	0	1.4																				

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նպատակներ	Նպատակային ցուցանիշներ	Արդյունքներ և արդյունաբերական ցուցանիշներ սահմանված կտրվածով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարանական հավելարկային միջոցներ (սահմանված կտրվածով, 1000 ԱՄՆ դոլար)					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015
	<p>Ցուցանիշներ`</b> Ազգային համակարգը գործում է:</p> <p><b>Ելակետ` Արևմտյան շուկայի ստորին մասում համար ընդհանուր համակարգի բացակայություն:</p> <p>Նպատակ` Արևմտյան շուկայի ստորին մասում համար ազգային մակարդակով մատչելի միջին հաստատված, ազգային մասնավորապես շուկայի մասին համակարգի զարգացում:</p>	<p>դրանց հետևանքները մեղմացնելու և հարթահարելու համար լուծարված և սեղանային մակարդակով արևմտյան շուկայի կարողությունների ամրապնդում:</p>	<p>3. Արևմտյան շուկայի կառուցումը, արևմտյան մասնավորապես և դրան հարթահարելու մոտավորապես ինստիտուցիոնալ համակարգը ամրապնդելու համար մասնավոր և ընդունված ռազմավարությունների և իրականացման միջոցներ:</p> <p>Ելակետ`</b> Արևմտյան շուկայի ստորին մասում ազգային ռազմավարությունը չի գործում: Բացակայում են համազգային մակարդակով ազգային ազգային համակարգը և շուկայի մասին տեղեկատվության սրամարդնան ենթակառուցվածքները:</p> <p><b>Թիրախ` 1. ա) Մինչև 2010 թ. սահմանված կազմակերպչական ազգային մասնավորապես արևմտյան շուկայի, շուկայի ենթարկվելու ցուցանիշների ու խոցելիության վերլուծություն և կենտրոնացված հաստատվածություն իրականացնելու մարմիններին: բ) Մինչև 2011 թ. սահմանված կազմակերպչական ռազմավարություններում կառավարման և կենտրոնացված շուկայի նվազեցման միջոցները և դրանց կիրառումը: 2. ա) Մինչև 2011 թ. սահմանված կազմակերպչական մասին կենտրոնացված սլայդների վերլուծության մեթոդական դիտարկում կենտրոն: բ) Մինչև 2012 թ. սահմանված կազմակերպչական համադասարանական հաստատվածություն արևմտյան շուկայի մասին կառավարչական մեթոդական սրամարդնան համակարգը: գ) Մինչև 2012 թ. սահմանված սլայդների բազմաբնույթի և շուկայի մասին տեղեկատվական համակարգի հիման վրա կազմակերպչական մասնավորապես ազգային համակարգի հիմնական վստահության վերաբերյալ: 3. ա) Մինչև 2010 թ. սահմանված կառավարչական արևմտյան շուկայի կառավարման արևմտյան շուկայի կառավարչական ինստիտուցիոնալ համակարգը և օրենքներ ու կենտրոնացված համադասարանական առաջարկություններ: Մինչև 2010 թ. սահմանված կենտրոնացված ազգային ու միջազգային համադասարանական կարգավորման նպատակով միջոցառման համակարգը մեթոդական հաստատված գործողությունների տվյալները:</p>	<p>Ֆայնանսավորում Վերականգնում Մեթոդականության ազգային մասնավորում Պարտավորումներ Ազգային կենտրոնացված մասնավորում</p>						

ՄԱԾ-ի ծրագրի բաղադրիչ	Նոդասակներ	Նոդասակային ցուցանիշներ	Արդյուններ և արդյունաբյուր սարեական կտրվածքով	Իրականացնող գործընկերներ	Ծրագրի բաղադրիչներին համադասարան հաշվարկային միջոցներ (սարեական կտրվածքով, 1000 ԱՄՆ դոլար)					
					2010	2011	2012	2013	2014	2015
			<p>բ) Մինչև 2011 թ. սարեվերջ կենսակի և կառավարությանը կներկայացվի ազգային նշանակության աղետների ռիսկերի նվազեցման ռազմավարությունը:</p> <p>գ) Մինչև 2011 թ. ավարտը կաճի արտակարգ իրավիճակների արդյունավետ կառավարման առավել իզոլ կարողություններ ունեցող լուծակալ և մարզային մարմինների թիվը:</p> <p>դ) «HFA» սկյալների բազային համադասարան 2013 թ. Հայաստանի հաշվարկային Ընթացակարգերի բարելավում:</p> <p>ե) Մինչև 2014 թ. կգնահատվի ռիսկերի նվազեցման ազգային ռազմավարության կիրառումը:</p>							